

HENRI GOUGAUD
LOUISE
Komün'ün Anarşist Kadını
Fransızca'dan çeviren
Ayten Uysal
Dipnot yayıncılık

Louise - Komün'ün
Anarşist Kadını
Dipnot Yayınları'ndan...

gazete duvar
kitaP.

SAYI: 114 YIL: 3

BALDWIN

JAMES

'Beyaz', bir iktidar

metaforudur Okan Çil

11

**Sosyolojik bir tablo olarak
'Sarhoşların Perşembesi'**

Metin Yetkin

18

**'Toplumun iyiliği için' öldürülen
tüm yengeçlere...**

Ali Bulunmaz

39

**Fantastiğin unutulmuş başkenti:
Sisler İçindeki Lut**

Beyza Ertem

46

**Altını çizemeyeceğim kitaplar I:
'Babaya Mektup'**

Mehmet Said Aydın

15

**Sarhoşların Perşembesi:
Bir sanrı hali**

Buse Özlem Bay

23

**Tolgahan Akdan: Kapitalizm kriz,
savaş ve trajediye yol açar**

Soner Sert

43

**Geçmiş ile şimdi arasında:
Eflatun kuşak...**

Likya Bademci

Sayı: 114 | Haziran 2020

Yayın Sahibi**AND Gazetecilik ve Yayıncılık,****San. ve Tic. A.Ş. adına**

Vedat Zencir

Genel Yayın Yönetmeni

Ali Duran Topuz

İcra Kurulu Başkanı ve**Sorumlu Yazı İşleri Müdürü**

Ömer Araz

Yazı İşleri Müdürü

Anıl Mert Özsoy

Görsel Yönetmen

Özgür Akkaya

Katkıda Bulunanlar

Buse Özlem Bay, Beyza Ertem

Likya Bademci, Metin Yetkin,

Okan Çil, Ali Bulunmaz,

Soner Sert, Mehmet Said Aydın

Yönetim Yeri:

Maslak Mahallesi Ahi Evran Cad.

Nazmi Akbacı İş Merkezi 233-234

Sarıyer/İstanbul

Santral (212) 3463601, Faks (212)

3463635

e-mail: info@gazeteduvar.com.tr

Duvar Kitap'ta yayımlanan yazı,

haber ve fotoğrafların her türlü telif

hakkı AND Gazetecilik ve Yayıncılık

Sanayi ve Ticaret A.Ş.'ye aittir. İzin

alınmadan, kaynak gösterilmeden ve

link verilmeden iktibas edilemez.

Merhaba,

George Floyd'un ırkçı bir polis tarafından tüm dünyanın gözleri önünde katledilmesi 'nefes alamayanlar'ın dün-
den bugüne hala var olduğunu ve faşizmin ilmek ilmek
kendini insanlığa işlediğini bir kez daha gösterdi. Kanımızı
donduran bu olay bizlere, yıllarca ırkçılığa, homofobiye ve
sömürüye karşı kalem oynatmış büyük yazar James Bal-
dwin'i hatırlattı. Baldwin'in, tüm metinlerine sirayet eden
bu mücadelesini kapağımıza taşıdık.

Raoul Peck'in yoktan var ettiği ve uzun uğraşlarının sonu-
cunda belgesele dönüştürdüğü 'Ben Senin Zencin Deği-
lim', Sevin Okyay çevirisiyle, Kırmızı Kedi Yayınları'nca
raflardaki yerini aldı. Baldwin'in özelinde siyahların maruz
kaldığı öfkeyi düşünmeye başladığımızda ister istemez
Türkiye üzerine de kafa yorarken buluyoruz kendimizi.
Türkiye'nin 'zenci'lerini; Kürtleri, Alevileri, ateistleri, eşcin-
selleri, sığınmacıları... Okan Çil yazdı.

Jaklin Çelik'in, Tarihi Yarımada'nın bir caddesinden yola
çıkarak sosyolojik bir tablo çizdiği 'Sarhoşların Perşembesi'
isimli romanı İletişim Yayınlarından çıktı. Kitap, ismi yeri-
ne toplumsal rolleriyle tanımlanan farklı sınıflardan insan-
ların kesişen yollarından yola çıkarak bireysel ve toplumsal
iktidar ilişkilerini ortaya koyarak günümüz Türkiye'sini
yansıtıyor. Metin Yetkin ve Buse Özlem Bay, inceledi.

Raşomon ve Kappa gibi iki klasikle, Natsume Soseki'nin
öğrencisi ve yine Japonya edebiyatı efsanelerinden Osamu
Dazai'nin selefi olmasıyla bilinen Akutagava, kısa öykü
ustasıydı. Maymun ve Yengeç Savaşları başlığıyla yayımla-
nan; yirmi bir kısa öykünün yer aldığı derleme, hem
yazarın yaşamından izler taşıyor hem de ömrü boyunca
işlediği temalardan örnekler sunuyor. Ali Bulunmaz'ın
kaleminden...

Akademisyen yazar Tolgahan Akdan'ın kaleme aldığı
'Soğuk Savaş ve Türkiye'nin Batı'ya Yönelışı', Yordam Kitap
tarafından yayımlandı. Soner Sert, Akdan'la kapitalizmi ve
mevcut dünya düzeninde Türkiye'nin aldığı rolü konuştu.

Hope Mirrlees'in peri masalı tadındaki eseri Sisler İçindeki
Lut, Damla Göl'ün çevirisiyle İthaki Yayınları tarafından
yayımlandı. Eser, aynı zamanda "Unutulmuş Fantastik
Klasikler" serisinin 6. kitabı olma niteliğine sahip. Sisler
İçindeki Lut, okuru, hem tozlu raflarda kalmış bir anlatı-
yı keşfetmeye hem de gizem dolu bir yolculuğa çıkmaya
davet ediyor. Beyza Ertem İnceledi.

Mehmet Said Aydın yeni bir köşe olan 'Altını Çizemeye-
ceğim Kitaplar' ile okura merhaba diyor ve sözü Kafka'nın
Babaya Mektup'u ile açıyor...

Marifet iltifata tabidir.

İyi okumalar.

Anıl Mert Özsoy

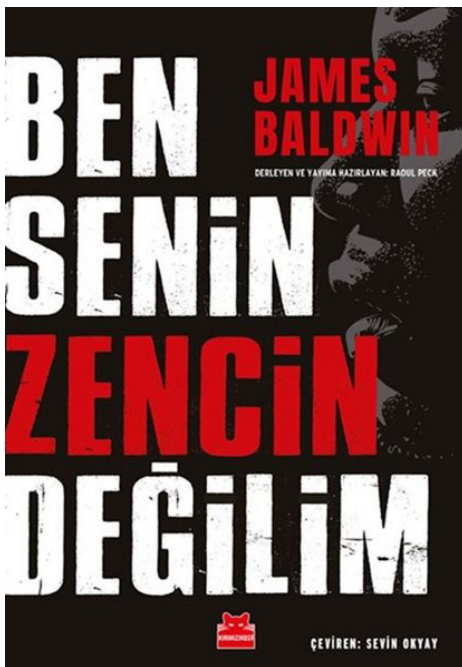
'Beyaz', bir iktidar metaforudur

Raoul Peck'in yoktan var ettiği ve uzun uğraşlarının sonucunda belgesele dönüştürdüğü 'Ben Senin Zencin Değilim', Sevin Okyay evirisiyle, Kırmızı Kedi Yayınları'nca raflardaki yerini aldı. Baldwin'in özelinde siyahların maruz kaldığı öfkeyi düşünmeye başladığımızda ister istemez Türkiye zerine de kafa yorarken buluyoruz kendimizi. Türkiye'nin zencilerini; Kürtleri, Alevileri, ateistleri, eşcinselleri, sığınmacıları... Irkları, fikirleri ve yönelimleri yüzünden ayrımcılığa maruz kalan "pis zencileri" düşünmek bizlere şunu anlatıyor aslında; ayrımcılık ve öfke nereden gelirse gelsin, kime yönelirse ynelisin hepsi aynı hastalıklı bataklığın ürünü.

Okan il

“

Kitaplarında işlediği konulardan biri de din meselesiydi. Baldwin, kiliselerin bile “renk”lere göre ayrıldığı bir dini erken yaşlarda terk etti fakat bu sadece Hristiyanlığa yönelik bir çıkış değildi.

Ben Senin Zencin Değilim,
James Baldwin, Çev: Sevin Okyay,
144 syf., Kırmızı Kedi, 2020.

1924, Harlem doğumlu olan James Baldwin, Amerikan faşizmiyle tanışan siyahlardan sadece biriydi. Çocukluğundan itibaren hayatın hemen her safhasında maruz kaldığı ayrımcılığı, ötekileştirilmeyi ve bunun doğal bir sonucu olan şiddeti içinde hissederek yaşadı ve bir yazar olarak bütün hayatını ırkçılıkla, ayrımcılıkla mücadele ederek geçirdi.

Kitaplarında işlediği konulardan biri de din meselesiydi. Baldwin, kiliselerin bile “renk”lere göre ayrıldığı bir dini erken yaşlarda terk etti fakat bu sadece Hristiyanlığa yönelik bir çıkış değildi. Irkçılığa karşı aktif mücadele yürüten Siyah İslam Hareketi’nin (Nation of Islam) kurucusu Elijah Muhammed’in “Peki ya şimdi nesen?” sorusunaysa şöyle cevap verecekti: “Ben mi? Hiç. Ben yazarım...”

Baldwin’in mücadele ettiği üçüncü bir cepheyse cinsel yönelimiydi. Eşcinsel olduğunu ve eşcinselliğin de ırklar üstü bir mücadele alanı olduğunu kitaplarında çokça işleyen Baldwin için 20. yüzyıl cehennemden farksızdı.

Siyah olduğu için beyazlarca, ateist olduğu için dindar siyahlarca, eşcinsel olduğu için de heteroseksüel dünyanın hemen her rengince ötekileştirilen biri olsa da yazdıklarıyla, Martin Luther King Jr, Malcolm X, Medgar Evers gibi önemli liderlerin arasında anılagelen bir figüre dönüşmüştü:

“Beyazların yapması gereken kendi kalplerinde neden her şeyden önce bir ‘pis zenci’ olması gerektiğini bulmaktır, çünkü ben pis zenci değilim, bir adamım. Ama sen benim ‘pis

“

1970'lerin
başında, Sedat
Pakay'ın
yönetmenliğinde,
İstanbul'da
Baldwin'in belgeseli
çekildi.

zenci' olduğumu düşünüyorsan, ona ihtiyacın var demektir... Eğer buradaki 'pis zenci' ben değilsem ve onu sen icat ettinse, siz beyazlar onu icat ettinizse, niye olduğunu bulmanız gerek. Ve bu ülkenin geleceği de buna dayanıyor, bu soruyu sorabilip sormadığına...”

VE KIVILCIM ÇAKAR...

1955 yılında, Alabama'da yaşayan Rosa Parks isimli kadın, otobüste yerini bir beyaza vermediği gerekçesiyle göz altına alınıp tutuklanınca, o vakte kadar biriken öfke sokaklara taşmaya başladı ve siyahların ırkçılık karşıtı eylemleri çok yönlü şekilde bütün ülkeyi sardı. Pasif, barışçıl direnişten, silahlı çatışmalara kadar büyüyen sokak eylemleri birtakım liderlerin etrafında birleşiyordu. Liderler, ortak bir düşmana karşı mücadele halinde olsalar da direnişin yanlış yönlendirildiğini iddia ederek birbirlerini eleştirmekten geri durmuyorlardı.

Bu liderlerin başını çeken Medgar Evers 1963, Malcolm X 1965, Martin Luther King Jr ise 1968 yılında silahlı saldırı sonucu öldürüldüler. Baldwin ise ABD'yi terk etmişti, başta Avrupa olmak üzere pek çok ülkede yarı göçer bir şekilde yaşıyordu. Hatta bu ülkelerden biri de Türkiye'ye'di. Baldwin, Engin Cezzar'la yakın arkadaş olmasından dolayı bir süre İstanbul'da, Engin Cezzar'la Gülriz Sururi'nin evinde misafir oldu. Yıllar sonra aralarındaki mektuplaşmalar da Dost Mektupları ismiyle, YKY etiketiyle yayımlandı.

Ayrıca 1970'lerin başında, Sedat Pakay'ın yönetmenliğinde, Baldwin'in bir de belgeseli çekildi İstanbul'da.

YARIM KALMIŞ BİR ROMAN

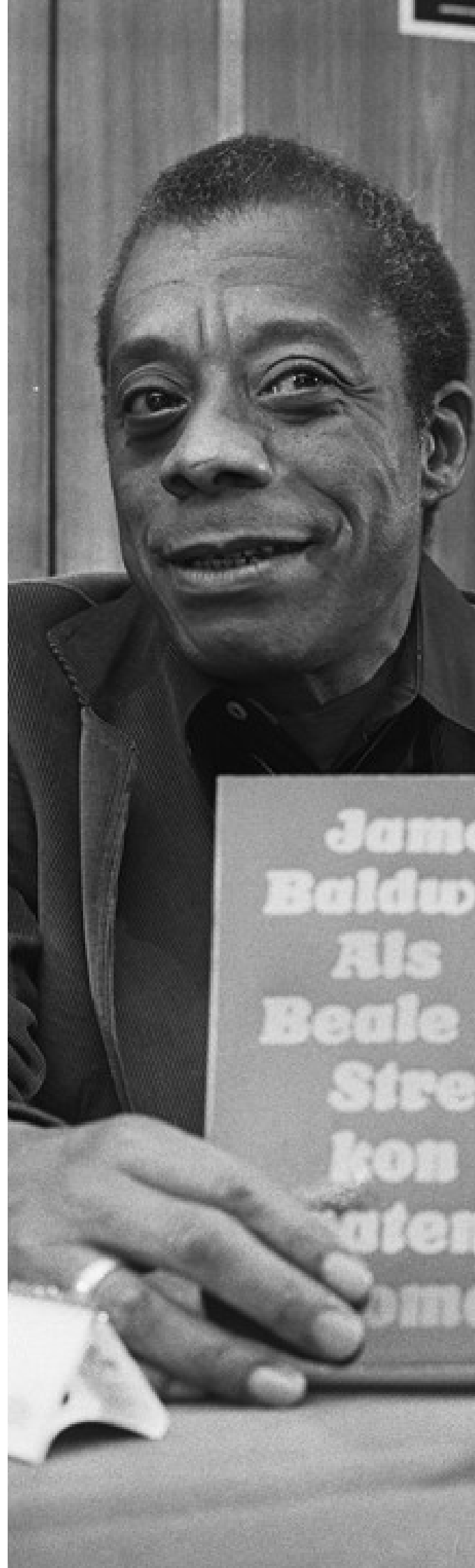
Yıllar sonra yeni bir roman için kolları sıvayan Baldwin, üç önemli direniş figürünün hikâyesini, Malcolm'u, King'i, Evers'i anlatmak üzere çalışmaya başladı. Ne var ki Remember This House ismini taşıyan bu romanı tamamlayamadan, 1987'de hayata gözlerini kapadı. Geride sadece romana dair dağınık notlar, günlüğüne, mektuplarına yazdığı irili ufaklı fikirler bıraktı.

Nisan 2009'a geldiğindeyse Baldwin'in kız kardeşi olan Gloria Karefa-Smart, Haiti doğumlu sinemacı Raoul Peck'e bir mektup yazdı ve böylelikle domino taşına vurulmuş oldu. Raoul Peck'iyse The Young Karl Marx'ın yönetmeni olarak bilen bilir.

Raoul Peck, halihazırda Baldwin üzerine bir araştırma içerisindeydi. Hatta Baldwin terekesiyle düzenli olarak irtibat halindeydi ve oradan bilgi alabilmek için uğraşıyordu. Tam da bu vakitte gelmişti Gloria'nın mektubu. Mektubun ardından yaşanan görüşmedeyse esas hazineye kavuşan Peck, Baldwin'e dair tasarladığı projenin kilit noktasına böylelikle ulaşmış oldu.

REMEMBER THIS HOUSE DOĞRULTUSUNDA NOTLAR

"Öylesine vermiş gibi 'Al, Raoul, sen bunlarla ne yapacağını bilirsin,' dedi.

“

Baldwin'in
hayaletini yanından
hiç ayırmıyormuş
gibi bir taraftan
onun gibi
düşünmeye çalışıyor,
bir taraftan da
kendi özgünlüğüne,
yaratımına kulak
vermeye çabalıyordu;
disiplinler arası bir
sonuca ulaşmaya
çalışıyordu...

“Ve gerçekten de hemen bildim. Hiç yazılmamış bir kitap! Hikâye budur. Ve ne karakterler! Medgar Evers, Malcolm X ve Martin Luther King, Jr... Notlar başlangıç için pek bir şey sayılmasa da Baldwin hakkında başka her şeyin elimin altında olduğu düşünülürken sahip olduklarım gerektiğinden fazlaydı. Benim görevim o yazılmamış kitabı bulmaktı. Ben Senin Zencin Değilim bu arayışın olmadık sonucudur.”

Peck daha yoğunluklu bir çalışma içine girdi sonra. Elindeki notlar yeterli de olsa oldukça dağınık görünüyordu. Onları düzenlemeden önce bu müsveddelere nasıl yaklaşması gerektiği konusunda ciddi sıkıntılar çektiğini söyleyen Peck, kaba bir metin/senaryo ortaya koymak istemiyordu. Düz bir biyografi değildi aklındaki, birbir uyarılabilir denli malzemeye de sahip olmadığından, başı-ortası-sonu olan, dramatik bir yapıya sahip bir iş üretmek istiyordu.

Çalışma sistemindeki hassasiyeti okuyunca, kendisini neden misafir gibi hissettiğini daha iyi anlayabiliyoruz. Elinde bir emanet tuttuğunu aklından çıkarmıyordu. Baldwin'in hayaletini yanından hiç ayırmıyormuş gibi bir taraftan onun gibi düşünmeye çalışıyor, bir taraftan da kendi özgünlüğüne, yaratımına kulak vermeye çabalıyordu; disiplinler arası bir sonuca ulaşmaya çalışıyordu yani.

“Saygın bir yazarın dağınık eserlerinden bir operanın senaryosunu kotaran bir libretto yazarı gibi, çoktan göçüp gitmiş yazarın ruhuna, felsefesine, kavgacılığına, sezgisine, mizahına, şiirine ve maneviyatına hep saygıyla yaklaşım onları titizlikle korudum. Daha başlangıçtan, ileride sayısız tuzak olduğu belliydi.”

“

2016 yılında gösterime giren I Am Not Your Negro isimli belgeselin anlatıcılığını Samuel L. Jackson üstlendi. Uluslararası arenada çok sayıda festivalde kendine yer bulan film, bu festivallerin bir kısmından ödülle dönmeyi başardı.

Ortaya çıkan ilk versiyon elli sayfadan fazlaydı. Metin üzerine çalışmaya devam ettiğinde kendine daha fazla özgürlük tanımaya başladığını belirten Peck, Baldwin'ın mutfağına tam anlamıyla girerek kelimeleri, cümleleri ters yüz etmeye başladı. Farklı kompozisyonlara sahip benzer duygular arasında tercihlerde bulundu ve yanlış ifade edildiğini düşündüğü belli başlı kişi - yer adlarını da düzeltmeyi ihmal etmeden elindeki metni son haline getirdi ve ortaya işte bu belgeseli çıkardı.

BEN SENİN ZENCİN DEĞİLİM

2016 yılında gösterime giren I Am Not Your Negro isimli belgeselin anlatıcılığını Samuel L. Jackson üstlendi. Uluslararası arenada çok sayıda festivalde kendine yer bulan film, bu festivallerin bir kısmından ödülle dönmeyi başardı.

“Tarih geçmiş değildir.

Şimdi.

Tarihimizi yanımızda taşıyoruz.

Biziz kendi tarihimiz.

Böyle değilmiş gibi davranırsak düpedüz suçluyuz.

Buna tanıklık ediyorum;

dünya beyaz değil,

asla beyaz olmadı,

beyaz olamaz.

Beyaz bir iktidar metaforudur.”

Raoul Peck'in yoktan var ettiği ve uzun uğraşlarının sonucunda belgesele dönüştürdüğü bu metin ise Sevin Okyay çevirisiyle, Kırmızı Kedi Yayınları'nca raflardaki yerini aldı.

“

Baldwin'in özelinde siyahların maruz kaldığı öfkeyi düşünmeye başladığımızda ister istemez Türkiye üzerine de kafa yorarken buluyoruz kendimizi. Türkiye'nin zencilerini; Kürtleri, Alevileri, ateistleri, eşcinselleri, sığınmacıları...

PEKİ YA BİZİM ZENCİLERİMİZ?

Samuel L. Jackson'a kulak verip, kitabı okuduğumuzda ve Baldwin'in özelinde siyahların maruz kaldığı öfkeyi düşünmeye başladığımızda ister istemez Türkiye üzerine de kafa yorarken buluyoruz kendimizi. Türkiye'nin zencilerini; Kürtleri, Alevileri, ateistleri, eşcinselleri, sığınmacıları... Irkları, fikirleri ve yönelimleri yüzünden ayrımcılığa maruz kalan "pis zencileri" düşünmek bizlere şunu anlatıyor aslında; ayrımcılık ve öfke nereden gelirse gelsin, kime yönelirse yönelsin hepsi aynı hastalıklı bataklığın ürünü.

KAYNAKLAR

James Baldwin: Tüm ötekilerin gerisinde bir yazar, Seçil Epik, K24

<https://t24.com.tr/k24/yazi/james-baldwin.353>

Altyazı Sinema Dergisi, Sedat Pakay: Başka Bir Yerden, Zeynep Dadak

<https://altyazi.net/yazilar/baska-bir-yerden/>

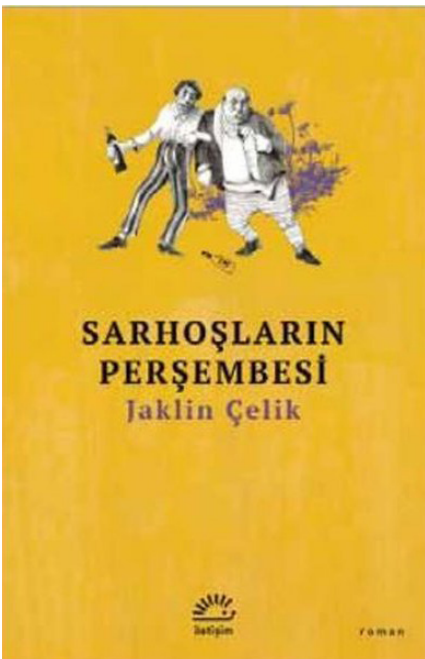
Sosyolojik bir tablo olarak 'Sarhoşların Perşembesi'

Jaklin Çelik'in, Tarihi Yarımada'nın bir caddesinden yola çıkarak sosyolojik bir tablo çizdiği "Sarhoşların Perşembesi" isimli romanı İletişim Yayınlarından çıktı. Kitap, ismi yerine toplumsal rolleriyle tanımlanan farklı sınıflardan insanların kesişen yollarından yola çıkarak bireysel ve toplumsal iktidar ilişkilerini ortaya koyarak günümüz Türkiye'sini yansıtmakta.

Metin Yetkin

“

Sarhoşların Perşembesi” Çelik’in son kitabı. Kitap, Tarihi Yarımada’da bir caddenin etrafındaki Hamamcı, İşkembeci, Dilenci, Beyefendi, Yardımcı, Berduş gibi isimleriyle değil toplumsal rolleriyle tanımlanan insanların kısmen veya tamamen kesişen hayatları üzerinden sosyolojik bir tablo çizmekte.

Sarhoşların Perşembesi,
Jaklin Çelik, 138 syf.,
İletişim Yayıncılık, 2020.

1968 yılında Diyarbakır’da doğan Jaklin Çelik 1997 yılında Yaşar Nabi Gençlik Ödülleri Yarışması’nda dikkate değer bulundu. İlk öykü kitabı olan “Kum Saatinde Kumkapı” 2000 yılında yayımlandı. “Yılının Yolu” isimli bir öykü kitabı, “Öykülerle ABC” isimli bir fabl kitabı olan yazarın ilk romanı “Öfkenin Şenliği” 2011 yılında yayımlandı. Yazarın bazı eserleri İngilizce ve Kürtçe dillerine çevrildi.

“Sarhoşların Perşembesi” Çelik’in son kitabı. Kitap, Tarihi Yarımada’da bir caddenin etrafındaki Hamamcı, İşkembeci, Dilenci, Beyefendi, Yardımcı, Berduş gibi isimleriyle değil toplumsal rolleriyle tanımlanan insanların kısmen veya tamamen kesişen hayatları üzerinden sosyolojik bir tablo çizmekte. Nitekim, Hamamcı’nın ağzından caddenin bulunduğu semtin tipolojisi şöyle:

“Sarhoşu berduşu, puştı pezevengi, hırsız göçmeni; ezcümle, yetmiş iki milletin buraya çökmüş, kokuşmuş telvesinden kurtulmuş olacaktı.” (s.16)

Fransız sosyolog Pierre Bourdieu’ye göre sosyologlar eleştirel bir tutum takınmalıdır. Sosyoloğun görevi olayları araştırmak ve sorunları göstermektir. Zaten sosyolojinin asıl işlevi iktidar ilişkilerini sorgulamaktır. Bu bağlamda toplumsal mekanizmaları oluşturan iktidar ilişkileri ortaya çıkacak ve toplumsal yapı anlaşılacaktır. Bunu anlamak için de iktidarın sembolik biçimlerini incelemek gerekir. Ekonomik ilişkilerle beraber kültürel oluşumlar da bu sembollerin yaratıcısı durumundadır. Tam da bu noktada “ha-

“

Romana baktığımızda iktidar savaşını en çok Yardımcı-Beyefendi ilişkisinde görürüz -hiyerarşik çekişmenin sürdüğü alana “savaş alanı” der Bourdieu.

bitus” kavramını ortaya koyar Bourdieu. Bu terim ondan önce kullanılmış olsa da habitus’u derinleştirerek farklı bir boyut katmıştır. Çok kaba bir tabirle, öznenin eylemlerinde belirleyici olan, öznenin içinde yaşadığı kültür tarafından şekillenen toplumsallıktır. Öznenin dili, ırkı, ekonomik durumu, ailesi, tecrübeleri gibi birçok kavramın etkisi vardır habitus’un oluşumunda. Hem bireysel hem de kolektiftir ve kişinin eğilimlerinde etkilidir. Öznenin ait olduğu sosyal sınıfın onun dış dünyayla kurduğu ilişkiyi ve hayat beklentilerini şekillendirmesidir. Ekonomik, kültürel, sosyal sermayeler ile kavramı genişleterek tüm bunların bir de alan yaratıldığını söylemektedir Bourdieu.

YARDIMCI-BEYEFENDİ: İKTİDAR SAVAŞI

İşte bu alan, farklı sınıfların karşılaştığı, iktidar savaşının sürdüğü oyunun kurallarının geçerli olduğu yerdir. Romana baktığımızda iktidar savaşını en çok Yardımcı-Beyefendi ilişkisinde görürüz -hiyerarşik çekişmenin sürdüğü alana “savaş alanı” der Bourdieu. Burada “koruma, takip ve altüst etme” kavramları karşımıza çıkar. Koruma, iktidar sahibinin alanını muhafaza etmesi, takip ise onların iktidarının alt sınıflar tarafından gözlemlenmesi. Altüst etme ise alt grubun üst grubun iktidarını ele geçirmesidir. Beyefendi, oldukça zengin, yaşlı bir müteahhit olup hayatta her istediğini elde etmiş bir kişidir. Ancak Alzheimer hastalığına yakalanınca Yardımcı ona olan öfkesini yansıtmaya fırsatı bulur, Beyefendi’ye kadın kıyafetleri giydirmeye kadar ileri gider onu altüst etmek için. Zira, tek hayali “nohut oda bakla sofrası” bir ev olup senelerce verdiği hizmetin karşılığını almaktır. Öte yandan hamamını Beyefendi’ye devrederek zengin olma hayali kuran Hamamcı da aynı takip içerisindedir. Yardımcı, Beyefendi’nin dış dünyayla iletişim kanalı olduğu için Hamamcı, İşkembeci gibi diğer insanlar üstünde bir iktidar kurmaya çalışır. Zira, Beyefendi’nin köşkü yüksek duvarlarla ve jiletli tellerle çevrili olup erişimi olmayan bilinmez bir yerdir. Beyefendi’nin kiracısı olan ve ayazmadaki bir geçitten köşkün şarap mahzeninden ara sıra içki çalan Berduş buraya girmeyi başarır. Berduş aslında iyi eğitilmiş bir kişi olup eski hayatını bırakarak alkolizmi tercih etmiştir.

“

**Sarhoşların
Perşembesi,
sosyolojik bir işlev
yüklenmekte, bir
semt üzerinden
bir ülkenin
sosyolojik tablosunu
Bourdieu'nün
ortaya koyduğu gibi
eleştirel bir tavırla
iktidar ilişkilerini
sorgulayarak
yansıtmaktadır.**

Yardımcı'dan “ucube” olarak bahseder ve ondan nefret eder. Beyefendi'nin Berduş'u muhatap alması Yardımcı ile arasında bir çekişme başlatacaktır. Ancak Berduş, Beyefendi'nin durumunu anlamaz, anlasa da şarap dışında başka bir çıkarı olmayacak bir karakterdedir, yani alan-dışı bir kahraman olarak karşımıza çıkar. Köşkün duvarının dibinde dilenci bir kadın vardır. Öte yandan köşkteki duvarı açıp köşkün köpeklerine ulaşmaya çalışan görme engelli köpek Çelimsiz de güçsüz bedeniyle semtin karamsarlığını artıran bir kahramandır. Aslında sadece Çelimsiz için değil, herkes için bir ütopyadır köşk:

“Duvar, duvarın gerisindeki dönüşümün garantisi olan adamın varlığıyla yolun karşısına dizilmiş olan esnafın kıblesiydi. Beyefendi'ye kendilerini yenileyecek bu şehir terzisine tapındıklarını içten içe biliyordu.” (s.84)

Ayrıca, mülteci sorununa da temas eder kitap. Mültecilerin zor yaşam şartlarından da bahsedilmektedir ilerleyen sayfalarda. Zira bu semt “Ortadoğu, Afrika ve Kafkasya'dan sürülmeye mecbur edilmiş yetmiş iki millet birbirine kör bilenyordu burada.” (s.86) şeklinde tasvir edilmektedir. Onların umudu da kendilerini götüreceği bir gemidir. Dilenci'nin ne duvarın iç tarafında -ütopyada- ne de duvarın dış tarafında olması belki bunun bir göstergesidir çünkü Dilenci duvarın tam dibindedir... Tüm bu özellikleriyle kitap sosyolojik bir işlev yüklenmekte, bir semt üzerinden bir ülkenin sosyolojik tablosunun Bourdieu'nün ortaya koyduğu gibi eleştirel bir tavırla iktidar ilişkilerini sorgulayarak yansıtmaktadır.

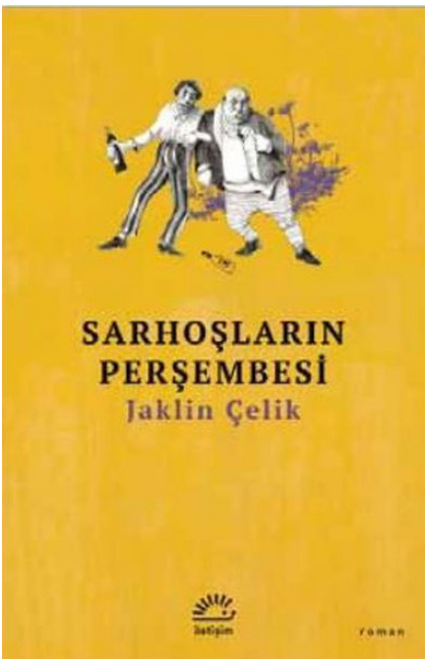
Sarhoşların Perşembesi: Bir sanrı hali

Jaklin elik'in yeni romanı "Sarhoşların Perşembesi" İletişim Yayınları tarafından okurla buluştu. elik, "Sarhoşların Perşembesi"nde arafta kalmanın çaresizliğini, yoksulların işaret dilini, yaşamın ortasında sınır çizgisi gibi duran saklı şarap mahzenlerini anlatıyor.

Buse Özlem Bay

“

Karakterlerin belli isimlerinin olmaması onları birer simge haline getirirken hikâyeyi hem daha evrensel bir hizaya sokuyor, hem de okura tüm bu metni yorumlama ve karakterleri farklı noktalarda konumlama imkânı sağlıyor.

Sarhoşların Perşembesi,
Jaklin Çelik, 138 syf.,
İletişim Yayıncılık, 2020.

Şimdiki zaman hikâyelerini dinlemek zor. Zaman, daha olanların üzerinde tüten dumana üflemeden, nostalji duygusu bilenen acıya yara bantları yapıştırıp onu yumuşatmadan, her gün görüp unutmak istediğin ve bunu bir şekilde başardığın hikâyelere yeniden bakmak, çoğu zaman tuğlavari bir klasiği okumaktan daha zorlu olabiliyor. Jaklin Çelik'in İletişim Yayınları'ndan çıkan yeni romanı Sarhoşların Perşembesi, bugünün, sınırların, iktidar mücadelesinin, tüm bunlar içinde kaybolan, kendi labirentlerinden kaçışın yolunu arayan bir kitlenin ve onlara her şeyi unutturan bir şehrin öyküsü oluyor.

Roman, karakterlerini İstanbul'un en eski sokaklarındaki en yeni pozisyonlarında buluyor. Kocaman duvarları ve telleri olan evinden dışarıyı izleyen Alzheimer hastası Beyefendi, onunla güç savaşları yürüten Yardımcı, plazalardan kaçıp altından ayazma geçen evlerde yaşayan Berduş, kendi çıkar mücadelelerini veren Hamamcı ve İşkembeci, insanca yaşamının yollarını arayan biri çocuk biri kadın iki göçmen ve kör bir köpek Sarhoşların Perşembesi'nin uğradığı özneler oluyor. Karakterlerin belli isimlerinin olmaması onları birer simge haline getirirken hikâyeyi hem daha evrensel bir hizaya sokuyor, hem de okura tüm bu metni yorumlama ve karakterleri farklı noktalarda konumlama imkânı sağlıyor. Bu açıdan bakıldığında roman bir alegori halini de alabiliyor.

“

Çelik'in seçtiği anlatım tarzı, hikâyeyi etkileyen bir diğer unsur oluyor. Uzun paragraflar ve benzetmelerle yüklü anlatı Suriçi'nin sıkışmışlığının, çaresizliğinin ve adeta bir sanrı halindeki yaşamının çerçevesini yaratıyor.

GÜÇLÜ VE GÜÇSÜZ ARASINDAKİ ÇATIŞMA

Kör köpek Çelimsiz'in bir arabanın altında kalmaktan son anda kurtulması ile başlayan roman, hikâyesini yine Çelimsiz'le bitirirken başrolüne de güçlü ve güçsüz arasındaki bu çatışmayı koyuyor. Çelimsiz'in karşısında yağlı bedeniyle oturan Hamamcı, mahalle sakinleri arasında değişen güç dengeleri, göçmenlerin hem savaşı yaratanlara hem de sığındıkları yerdekilere eğilen boyunları... Yaşamı devam ettirebilmek adına alışılan bu yeni dengeler eskilerin izlerini hemen siliyor, yeni suistimal kapıları açılıyor. Betonların yayıldığı alanlar git-tikçe büyürken insanlara yaşamak için bir alan kalmıyor. Alzheimer tüm ülkeye sirayet ediyor. Sarhoşların Perşembesi, Paskalya öncesi oruçtan evvelki son eğlence anlamına gelirken bu sersemlik, bilinmezlik ve unutkanlık hali de bir anlam kazanıyor.

Çelik'in seçtiği anlatım tarzı, hikâyeyi etkileyen bir diğer unsur oluyor. Uzun paragraflar ve benzetmelerle yüklü anlatı Suriçi'nin sıkışmışlığının, çaresizliğinin ve adeta bir sanrı halindeki yaşamının çerçevesini yaratıyor. Anlatıcının karakterlerin hayatlarına olan bakış açısının mesafeli olması, olanları yukarıdan bakan bir gözle izlemesi de romandaki iktidar unsurunu vurgulayan bir öge oluyor.

Sarhoşların Perşembesi tarihî yarımada'nın duvarları arasında gezinen bir iktidar ve hafıza hikâyesi...

‘Toplumun iyiliği için’ öldürülen tüm yengeçlere...

Raşomon ve Kappa gibi iki klasikle, Natsume Soseki'nin öğrencisi ve yine Japonya edebiyatı efsanelerinden Osamu Dazai'nin selefi olmasıyla bilinen Akutagava, kısa öykü ustasıydı. Maymun ve Yengeç Savaşları başlığıyla yayımlanan; yirmi bir kısa öykünün yer aldığı derleme, hem yazarın yaşamından izler taşıyor hem de ömrü boyunca işlediği temalardan örnekler sunuyor.

Ali Bulunmaz

“

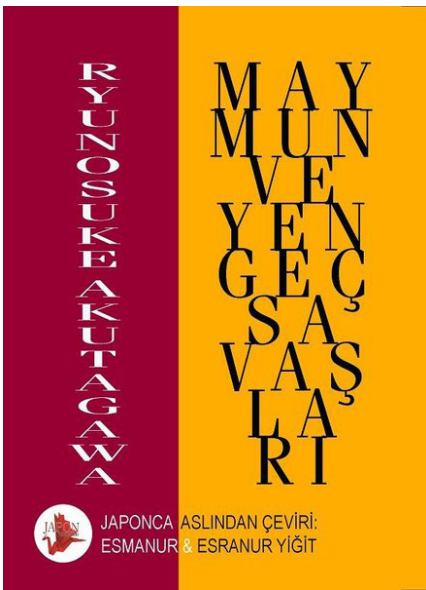
Ryunosuke Akutagava, hem Japonya hem de dünya edebiyatında önemli bir yazardı; kısa yazdı, kısa yaşadı.

Ryunosuke Akutagava, hem Japonya hem de dünya edebiyatında önemli bir yazardı; kısa yazdı, kısa yaşadı.

Metinlerini, intiharından (1927) önceki on yılda kaleme alan; 1920’lerde Japonya’da fısıltılarla yayılan sosyalizme ilgi duyan ve bu sayede ulaştığı sınıf bilincine öykülerinde ve romanlarında yer veren Akutagava, zaman zaman imparatorluğu eleştirmişti. Hatta bazen “ileri” gidip yüzlerce yıllık imparatorluk adaleti için sert ifadeler kullanmıştı. Dahası, militarizme ve Japonya topraklarında kök salan milliyetçiliğe karşı çıkarken düşlere, duygulara ve hümanizme bağlılığını metinlerine yerleştirmişti.

Ülkesinin geleneklerini bilen, bunun yanında entelektüel ahlakına hayran olan; şiddete, insanı değersizleştirme ve tektipleştirmeye karşı bir tavır takınan Akutagava, geçmişle metinleri kaleme aldığı dönemi, Avrupa kültürüyle Japonya kültürünü ve psikolojiyle politikayı birleştirmişti. Bütün bunlara otobiyografik öğeler katarak bir anlamda yaşadıklarıyla hesaplaşmaya da girişmişti.

Şuiçi Kato, Japon Edebiyatı Tarihi’nde (Çeviren: Oğuz Baykara, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, 2012), Akutagava’nın hayatına ve metinlerine dair gözden kaçırılmaması gereken bir belirleme yapıyor: “Yazar, pek çok kitabında kendisinden bahsetse de konuyla yazarlığı arasına mesafe koyabilmiş, olayları tarafsız ve berrak bir dille anlatabilmiştir. Bu nedenle sanatıyla kendi acılarını aşabilen bir insandır. Ayrıca bütün bunları yaparken geleneksel Japon kültüründen hiçbir zaman uzaklaşmamıştır.”

Maymun ve Yengeç Savaşları,
Ryunosuke Akutagawa, Çev: Esmannur Yiğit , Esrannur Yiğit, 96 syf.,
Japon Yayınları, 2020.

“

Akutagava'nın, insanın gözünün içine bakar gibi yazdığı öykülerden bir seçki olan Maymun ve Yengeç Savaşları, küçük bir çocuğun yaşamına ya da bir gencin duygusal gerilimlerine çekiyor okuru.

Raşōmon ve Kappa gibi iki klasikle, Natsume Sōseki'nin öğrencisi ve yine Japonya edebiyatı efsanelerinden Osamu Dazai'nin selefi olmasıyla bilinen Akutagava, kısa öykü ustasıydı. Maymun ve Yengeç Savaşları başlığıyla yayımlanan; yirmi bir kısa öykünün yer aldığı derleme, hem yazarın yaşamından izler taşıyor hem de ömrü boyunca işlediği temalardan örnekler sunuyor.

YAZARIN GÖZLEMCİLİĞİ

Akutagava'nın, insanın gözünün içine bakar gibi yazdığı öykülerden bir seçki olan Maymun ve Yengeç Savaşları, küçük bir çocuğun yaşamına ya da bir gencin duygusal gerilimlerine çekiyor okuru. Fona Japon kültürünü yerleştiren yazar, bazı anlarda gizemli bir adamı, bazılarında ise çocuksu açık seçikliği muzip bir şekilde getiriyor karşımıza; Akutagava, kendisine özgü ironiyle Nietzsche'ye atıf yaparak “insanca korkarım, pek insanca” diyen bir sosyalistle yüzleştiriyor bizi.

Akutagava, Japonya kültürünün önemli bir parçası olan mitosları ve masalları, 1920'lerde ülkeye hâkim olan klasik-modern gerilimiyle harmanlayarak yeniden biçimlendiriyor Maymun ve Yengeç Savaşları'nda.

Modernleşme sancılarının yaşandığı Japonya'da, geleneklerine sarılan bireylerin ikircikli hâllerinden öyküler yaratan Akutagava, iç sesler kadar tartışmaları da yerleştirmiş metinlere. Başka bir deyişle kişinin tek başınalığı ile insan kalabalığı arasında durarak gözlemci rolüne bürünmüş. Böylece olayı muğlaklaştırmış, durumu derinleştirip karakterlerin görüşleri ve fikirleri üzerinden yürümüş.

“

Akutagava'nın masalsı söyleminin taşıyıcısı olan Maymun ve Yengeç Savaşları'ndaki anlatıcılar, bazen doğrudan bazen dolaylı olarak dile getiriyor derdini.

Akutagava'nın toplum-birey etkileşimine verdiği önemin yanı sıra bireyin özgürlüğüne ilişkin görüşlerini de kapsıyor Maymun ve Yengeç Savaşları. Yazar, kimseye modernizm ya da gelenek gömleği giydirmeye uğraşmazken kimin nerede durup nasıl davranacağını gözden uzak tutulmaması gerektiğini vurguluyor. Öykülerdeki bir anlatıcının bu bağlamda sarf ettiği cümle önemli: “İnsanların dediği gibi ne olursa olsun sosyal konumunu unutmadan ihtiyatlı davranmak senin için daha iyi.”

TARİH, MASALLAR VE AKUTAGAVA'NIN İÇ DÜNYASI

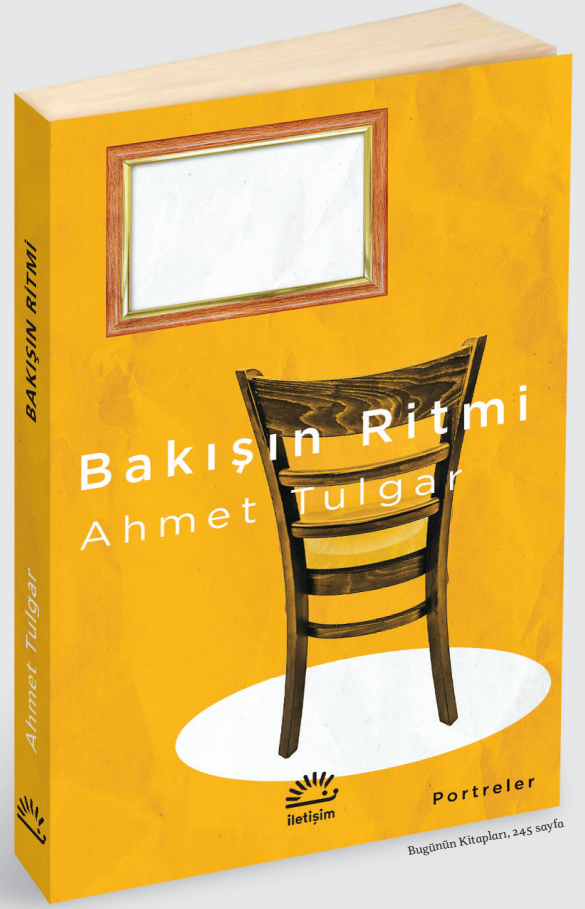
Akutagava'nın masalsı söyleminin taşıyıcısı olan Maymun ve Yengeç Savaşları'ndaki anlatıcılar, bazen doğrudan bazen dolaylı olarak dile getiriyor derdini; örneğin bir kimono üzerinden modernlik-geleneksellik tartışması başlatıyor ya da eski bir hikâye aracılığıyla yaşam dersleri veriyorlar. Öte yandan, Japonya'nın Doğu'ya mı, yoksa Batı'ya mı yakın olduğuna ilişkin bazı çıkarımlar yapıyor veya fikirler öne sürüyorlar.

Akutagava'nın Japonya tarihine hâkim bir yazar olduğu biliniyor; hanedanlar arası çekişmeler, savaş ve barış dönemleri, iz bırakmış komutanlar ve devlet yöneticileri, öykülere sızıyor. Kitaptaki buna dair birkaç örneği güç, şeref, zafer ve kahramanlık gibi ülke kültüründe önemli yer tutan kavramlarla beraber karşımıza çıkarıyor yazar.

Akutagava, kendisine ağır gelen dünyayı, içinden çıkamadığı ve çocukluğundan ona miras kalan depresyon nedeniyle erkenden terk edip geride, yalın ve her okunduğunda farklı duygu-

lar uyandırabilecek metinler bıraktı. Bunlardan bazılarının yer aldığı Maymun ve Yengeç Savaşları, yazarın edebî kimliğini ve iç dünyasını anlama imkânı veriyor.

Kitaba adını veren ve halk arasında “Arsız Maymuna Hayat Dersi” olarak bilinen masaldan türettiği anlatının son cümlesi ise Akutagava öykülerindeki ikileme bir örnek: “Maymunlarla savaştıktan sonra yengeçlerin her zaman sadece toplumun iyiliği için öldürüldüğü doğrudur. Sözlerime dünyadaki tüm okurları dâhil ediyorum: Hepiniz çoğunlukla yengeçsiniz değil mi!”

Ahmet Tuglar'dan toplumsal ruh hallerimizin portreleri

“Benim portre yazarlığıma her defasında bir açılıp kapanma, daralıp genişleme hareketinin ritmi eşlik eder. Bu ritmi arar, mütemadiyen hissetmeye çalışırım yazarken. Portresini çıkaracağım insana ritim tutarak bakarım. Sempati, antipati ve en iyisi empatinin de ritmi bu olmalı.”

Ahmet Tuglar'dan, “şahsiyat”la değil, toplumsal ruh halimizle uğraşan portreler. Kaygıların, öfkelerin, hayal kırıklıklarının, utançların, kederlerin, beri yandan hayranlıkların, sevinçlerin, tesellilerin, dert ortaklıklarının portreleri. Memleketin bir meşrepler haritası. Huylarımızın aynaları. Başlı başına, edebî zevkle okunacak denemeler.

Tolgahan Akdan: Kapitalizm kriz, savaş ve trajediye yol açar

Akademisyen yazar Tolgahan Akdan'ın kaleme aldığı 'Soğuk Savaş ve Türkiye'nin Batı'ya Yönelişi', Yordam Kitap tarafından yayımlandı. Akdan, "Kapitalist rekabetin yıkıcı karakterini göz önünde tuttuğumuzda, kapitalist devletler arası rekabet ve mücadelelerin dünya halkları için daha fazla kriz, savaş ve trajediye yol açacağını söylemek için kâhin olmak da gerekmez" dedi.

Soner Sert

“

Yirminci yüzyılı Bolşevik Devrimi ile başlayan ve iki toplumsal sistem arasında Sovyetler Birliği'nin dağılmasına kadar süren sistemler arası bir mücadelenin şekillendirdiği bir dönem olarak tanımlıyorum.

Soğuk Savaş ve Türkiye'nin Batı'ya Yönelişi, Tolgahan Akdan, 302 syf., Yordam Kitap, 2020.

Sovyetler Birliği ile büyük kapitalist devletler arasında yaşanan Soğuk Savaş'ı mercek altına alan, Türkiye'nin bu dönemde Batı ittifakına katılımının ardında yatan dinamikleri çözümleyen “Soğuk Savaş ve Türkiye'nin Batı'ya Yönelişi”, geleneksel siyaset anlayışlarını süzgeçten geçirmeyi amaç ediniyor. Yazarı Tolgahan Akdan ile Türkiye'nin Batı ittifakına eklemlenmiş sürecini, Soğuk Savaş'ın sonuçlarını ve günümüz çift kutuplu dünya siyasetini konuştuk.

Çalışmanıza “Soğuk Savaş” tanımlamasını ve bu nitelimenin sebep ve sonuçlarını açıklayarak başlıyorsunuz. 20. yüzyıl nezdinde bu pratiğin önemini, yüzyıla olan etkisini kabaca değerlendirmenizi isteyerek başlayalım. Soğuk Savaş, nasıl bir 20. yüzyıl yarattı?

Büyük tarihçi Eric Hobsbawm'ın da belirttiği gibi ben de yirminci yüzyılı Bolşevik Devrimi ile başlayan ve iki toplumsal sistem arasında Sovyetler Birliği'nin dağılmasına kadar süren sistemler arası bir mücadelenin şekillendirdiği bir dönem olarak tanımlıyorum. Bu anlamda, Soğuk Savaş'ı, 1917 yılında başlayan sistemler arası mücadelenin İkinci Dünya Savaşı'nın ardından aldığı yeni biçimi tanımlamak için kullanabiliriz. Hatta bunun da ötesinde bu sistemler arası mücadelenin sıcak savaşa evirildiği dönemlerin dışında kalan diğer dönemlerin tamamı için de yine bu kavramı kullanabileceğimizi düşünüyorum. Eğer Soğuk Savaş kavramındaki “soğuk” nitelmesini, iki taraf yani Sovyetler Birliği ve Batılı kapitalist güçler arasındaki ilişkilerin soğuk yani sıcak olmadığını ya da iki taraf arasında gerginleşen ilişkilerin çok kötüleşmesine rağmen sıcak bir savaşa dönüşmediğini belirtmek için kullanacak olursak, benzer bir durumun İkinci Dünya Savaşı'nın öncesinde de söz konusu olduğu görülüyor. İkinci Dünya Savaşı

“

Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla birlikte hem sistemler arası mücadelenin hem de aslında bir yanıyla yirminci yüzyılın da sona erdiğini söyleyebiliriz.

öncesinde, sistemler arası mücadelenin, devrimin hemen ardından İngiltere liderliğinde Batılı kapitalist güçlerin Beyaz Ordu lehine Rus iç savaşına yaptıkları doğrudan müdahale ile ve yine Faşist Almanya'nın Haziran 1941'de Sovyetler Birliği'ne saldırmasıyla sıcak bir savaş şeklinde, bu dönemlerin dışında kalan dönemlerde ise (1920'ler ve 1930'lar) karşılıklı güvensizlik ve rekabet şeklinde gerçekleştiği söylenebilir.

Peki, bu sistemler arası çatışmadan neyi anlamamız gerekiyor? Toplumların sosyoekonomik olarak nasıl örgütleneceği üzerinden ortaya çıkan bu çatışmanın kaynağı, Sovyetler Birliği'nde uygulanma olanağına kavuşmuş sosyalizm ile Batı'daki egemen toplumsal sistem olan kapitalizmin bir diğeri ile çelişen toplumsal ilişkiler temelinde düzenlenmesinde yatıyordu. Bu anlamda, Sovyetler Birliği, kapitalist devletler arasındaki rekabetlerde olduğu gibi, sadece diğerkapitalist devletlerin jeopolitik veya ekonomik çıkarları açısından bir “tehdit” ya da meydan okumayı değil, uluslararası kapitalist sistemin bizzat kendisine yönelik bir tehdidi ya da meydan okumayı temsil ediyordu. Bu da kaçınılmaz bir şekilde kapitalist güçlerin düşmanlığıyla karşılaşmış ve bu güçler de doğrudan ya da dolaylı olarak veya sıcak ya da soğuk savaş yoluyla Sovyetler Birliği'nin temsil ettiği tehdidi bertaraf etmeye çalışmışlardır. İşte yirminci yüzyıl, ABD ile Sovyetler Birliği arasında somutlaşan, fakat esasında bu iki devletin ötesine geçen iki farklı sistemi, kapitalizm ve sosyalizmi temsil eden güçler tarafından icra edilen, askerî alandaki rekabetle sınırlı olmayan, ekonomik, ideolojik ve kültürel her türlü aracın işe koşulduğu bu sistemler arası mücadelenin gerçekleştiği bir dönemi tem-

“

Benim açımdan en önemli husus, “Türkiye’nin Batı’ya yönelişini ve yaşadığı dönüşümlerin yönünü ve karakterini” anlamaktı.

sil ediyor. Ve Sovyetler Birliği’nin dağılmasıyla birlikte hem sistemler arası mücadelenin hem de aslında bir yanıyla yirminci yüzyılın da sona erdiğini söyleyebiliriz.

'EN ÖNEMLİ HUSUS TÜRKİYE'NİN DÖNÜŞÜMÜNÜ ANLAMAKTI'

Türkiye’de soğuk savaş kavramı üzerine fazlaca bir çalışma yapılmadığını, daha çok ABD ve Sovyetler Birliği ile Türkiye arasındaki minör ilişkilerin yorumlandığını söylüyorsunuz. Bunun sebebi ne sizce, akademinin engellemesi mi?

Bu kitabı yazarken benim açımdan en önemli husus, “Türkiye’nin Batı’ya yönelişini ve yaşadığı dönüşümlerin yönünü ve karakterini” anlamaktı. Bu da Türkiye’nin hem Sovyetler Birliği hem de Amerika Birleşik Devletleri ile olan ilişkilerini doğru bağlama koyabilmeyi ve bu ilişkileri sağlıklı bir şekilde tarihselleştirmeyi gerektiriyordu, çünkü ancak bu şekilde kitabın maksadınının hasıl olacağını düşünüyordum. Bundan dolayı, benim açımdan Soğuk Savaş’ı anlamak, Türkiye’nin İkinci Dünya Savaşı’nın hemen ardından yaptığı dış politika tercihlerini doğru bağlamda inceleyebilmek için bir başlangıç ya da önkoşuldu. Ancak Türkiye’deki hâkim yazın açısından Soğuk Savaş, savaşın ardından yapılan tercihlerin bağlamını değil sonucunu temsil ediyor. Başka bir deyişle, Türkiye’nin Batı ittifakına katılımı Soğuk Savaş’ın yarattığı rekabet, mücadele ve zorlukların bir sonucu olarak görülmez, aksine Sovyetler Birliği’nin Türkiye’ye yönelik baskı ve taleplerinin Soğuk Savaş’ı başlatan reaksiyonu tetikleyen gelişmelerden biri olduğu öne sürülür. Sovyetler

“

Yeni Soğuk Savaş” söylem ve analizlerinin arttığı bir dönemde kavramın hem doğru anlaşılabilmesi hem de dünyada belirli bir olgunluğa erişen tartışmaları Türkçe okuyan okuyucu ile de buluşturma adına kitapta bu tartışmalara önemlice bir yer verildi.

Birliği'nin Türkiye'ye yönelik tutumu, Sovyet dış politikasına hâkim olan yayılma eğiliminin ilk belirtilerinden biri olarak kabul edilir. Böyle bir yaklaşım da bir soğuk savaş tanımını varsayar: Soğuk Savaş, Sovyetler Birliği'nin saldırgan ve yayılcı eğilimlerinin, Türkiye örneğinde olduğu gibi, yarattığı tepkisel eylemler sonucunda girilen bir mücadele süreci olarak tanımlanır. Böyle bir Soğuk Savaş varsayımı hâkim yazın açısından hem yeterlidir hem de gereklidir. Soğuk Savaş'ı Sovyet saldırganlığı tezinin ötesinde bir sorgulamaya tâbi tutduğunuz anda Türkiye'nin Batı'ya yönelişinin tarihsel gerekçelerini de bir yerde sorgulamaya başlamış oluyorsunuz. 1960'a kadar içeride yaratılan siyasi atmosferde, Sovyet tehdidi tezini sorgulamak ve hatta Türkkaya Ataöv'ün sözüyle “Türk dış tutumunun tartışılmasını bile istemek”, “ihamet” ve “ajanlık” suçlamalarını getirebiliyordu. 40'lı, 50'li yıllar Sovyet tehdidi tezinin sorgulanması açısından pek de güvenli zamanlar değildi, ancak bu tarihten sonra bile kimi sosyalist aydınlar dışında ne Soğuk Savaş'ın kendisini sorgulayan ne de yine 1960'lardan başlamak üzere Batılı revizyonist tarihçilerin tartışmalarına ilgi duyan pek fazla çalışma yapılmamıştır. Bunda akademik kolaycılık ve daha da önemlisi kabul edilebilirlik gibi faktörlerin de hiç şüphesiz etkileri olmuştur. Bu eksiklik hala söz konusudur ve bu eksiklik aynı zamanda bu kitabın önemli motivasyonlarından birisini de oluşturmuştur. “Yeni Soğuk Savaş” söylem ve analizlerinin arttığı bir dönemde kavramın hem doğru anlaşılabilmesi hem de dünyada belirli bir olgunluğa erişen tartışmaları Türkçe okuyan okuyucu ile de buluşturma adına kitapta bu tartışmalara önemlice bir yer verildi.

“

Sovyetler Birliği'nin Türkiye'ye yönelik değişen tutum ve politikalarının, sistemler arası rekabet ve mücadelelerin evrimine bakarak incelenmesi gerektiğini düşünüyorum.

Tarih kitapları Cumhuriyet'in ilk yıllarında Türkiye ile Sovyetler Birliği arasında sıcak bir ilişki olduğunun sık sık üzerinde duruyor. Özellikle Sovyetler Birliği'nin tavrında belirleyici olan düşünce neydi? Türkiye'de sosyalist bir devrim olacağı düşünülüyor muydu? Yoksa Batı (emperyalizm) karşıtı bir ulusal kurtuluş hareketi olduğu için mi Sovyetler'den destek gördü?

Sovyetler Birliği'nin Türkiye'ye yönelik değişen tutum ve politikalarının, sistemler arası rekabet ve mücadelelerin evrimine bakarak incelenmesi gerektiğini düşünüyorum. Sovyetler Birliği'nin Türkiye'ye yönelik, özellikle de Boğazların kontrolü ile ilgili politikalarının, tarihsel olarak tutarlı ve hiç değişmeyen bir strateji takip edip etmediğini anlamak açısından önemli olduğunu düşünüyorum. Bunun temel nedeni ise, geleneksel görüşün, kuzeydeki büyük komşumuzun Türkiye'ye karşı hangi devlet biçimine bürünürse bürünsün—ister çarlık ister de sosyalist bir cumhuriyet olsun—Boğazların kontrolünü hedefleyen ve hiç değişmeyen bir “sıcak denizlere inme stratejisi”ne sahip olduğunu öne sürmesidir. Bu yaklaşıma göre, Ruslar kimi zaman bu stratejiyi açıktan kimi zaman ise el altından yürütmüştür. Bu zaviyeden bakınca da Cumhuriyet'in ilk yıllarındaki sıcak ve dostane ilişkiler, büyük bir dönüşüm ve iç savaş sürecinden geçen kuzey komşumuzun içinde bulunduğu zayıflıktan dolayı mümkün olabilmiştir. Yani ilişkilerin ilk yıllarındaki sıcak ve dostane ilişkiler, Rusların Türkiye'ye yönelik tutum ve politikalarındaki iradi bir değişimden kaynaklanmaz. İlişkilerin ilk yıllarında söz konusu hedeflerini açık-

“

Bolşeviklerin ideolojik yönelimleri ve ülkeleri için öngördükleri sistem tercihleri farklıydı. Kurtuluş Savaşı'nın öncü kadroları, dünya kapitalist sistemi içerisinde ekonomik ve siyasi bağımsızlığını kazanmış bir ülke için mücadele veriyorlardı.

tan izleyebilecek güç ve olanaktan yoksun olan Ruslar, güçlenir güçlenmez Türkiye'nin Boğazlar üzerindeki egemenlik haklarına aykırı taleplerde bulunarak bu hiç değişmeyen stratejisini yeniden açıktan ve en üst perdeden hayata geçirmeye başlamıştır. Özsel bir anlayışla tanımlanan Türkiye'ye karşı Rus ya da Sovyet stratejisi, büyük ölçüde tarihsellikten yoksundur çünkü tüm tarihsel süreci, Rusların hiç değişmeyen sıcak denizlere inme politikası ve bu politika uyarınca Türk Boğazlarını kontrol etme arayışı üzerinden değerlendirmektedir.

Bu genel tespitleri belirttikten sonra sorunuza gelecek olursam, ilişkilerinin ilk yıllarında Kemalist ve Bolşeviklerin ideolojik yönelimleri ve ülkeleri için öngördükleri sistem tercihleri farklıydı. Kurtuluş Savaşı'nın öncü kadroları, dünya kapitalist sistemi içerisinde ekonomik ve siyasi bağımsızlığını kazanmış bir ülke için mücadele veriyorlardı. Komünist devrimciler olarak Bolşeviklerin ise, dünya kapitalist sistemini ortadan kaldıracak bir dünya devrimi vizyon ve hedefleri vardı. Ne var ki, öngörülen dünya devriminin gerçekleşmemesi, Bolşevik liderleri hem dünya devriminin hem de Sovyetler Birliği'nin geleceği için kimi stratejik ve taktiksel yeni değerlendirmeler yapmaya zorlamıştır. Bu yeni şartlar, Bolşevik liderleri, bir taraftan, “barış içinde bir arada yaşama” politikası uyarınca kapitalist devletlerle diplomatik ilişkilerini normalleştirmeye zorlamış, diğer taraftan ise anti-emperyalist bir cephede milliyetçi hareketlerle yakın ilişkiler kurmaya yönelmiştir. Bolşeviklerin milliyetçi hareketlere yönelimi, kapitalist dünyanın sömürgeleri üzerinden zayıflatılması stratejisine dayanıyordu. Bolşeviklerin Kemalist hareketle girdiği ilk dönem ilişkileri böyle bir stratejik yönelim içerisinde temel karakterini almıştır. Yani, Ke-

“

Mustafa Kemal'in, Bolşevik Devrimi ile başlayan yeni dönemi çok iyi okuduğu ve ortaya çıkan yeni sistemik mücadelenin yarattığı olanakları da çok iyi kullandığını düşünüyorum.

malist hareket ile Bolşevikler arasında gelişen ilişkiler, 1920'lerin başlarında Bolşeviklerin milliyetçi hareketlerle kurmaya çalıştığı stratejik yönelim ile uyumlu olarak gelişmiştir. Kemalistlerin ise, Rusya'daki Bolşevik Devrimi'nin ideolojik yönünden ziyade, ortak düşman olan emperyalizme karşı mücadeleye vurgu yaptıkları görülüyor. Bu anlamda her iki hareketin ve hükümetlerinin bölgede büyük kapitalist devletlerin faaliyetlerine karşı bir araya gelme ve içinde buldukları siyasi yalnızlıklarını aşma gibi ortak çıkarları vardı.

Diyorsunuz ki, “İki dünya savaşı arası dönemde Türkiye, hem büyük kapitalist devletler arasındaki rekabet ve mücadelelerden hem de bu devletler ile Sovyet Birliği arasındaki sistemler arası mücadeleden yararlanmaya çalışan çok yönlü bir dış politika izlemiştir.” Sizce Türkiye, bu politikasında başarı sağlayabildi mi?

Bu dönemde sadece Kurtuluş Savaşı kazanılmamış, bu zafer bir cumhuriyete de dönüştürülebilmiş ve yeni cumhuriyetin uluslararası tanınırlığı da sağlanabilmiştir. Daha sonra ise, Türkiye, Hatay sorununu ve Boğazlar meselesini (Lozan'da çözülmeye rağmen Türkiye'nin egemenlik hakları kısıtlanmıştı) kendi lehine çözmeyi başarmıştır. Ve bütün bu süreçte, Mustafa Kemal Atatürk dikkatli bir şekilde Türkiye'nin dış tutum ve politikalarının kaderini hiçbir tarafa bağımlı kılmadan ama bütün taraflarla da ilişkiler geliştirerek aralarındaki rekabet ve çelişkileri etkili bir şekilde kullanmaya çalışmıştır; bunda da önemli ölçüde başarılı olduğu söylenebilir. Ben açıkçası Mustafa Kemal'in liderliğinin tarihsel önemini de bu bağlamda anlamaya çalışıyorum.

“

Sovyet yönetiminin toprak talepleri karşısında toprak bütünlüğünü korumaya çalışan Türkiye için ABD ile ilişkileri bir çeşit “güvenlik şemsiyesi” olarak kabul ediliyor.

Mustafa Kemal’in, Bolşevik Devrimi ile başlayan yeni dönemi çok iyi okuduğu ve ortaya çıkan yeni sistemik mücadelenin yarattığı olanakları da çok iyi kullandığını düşünüyorum. Hem kapitalistler arası rekabet ve mücadeleleri hem de sistemler arası rekabet ve mücadeleleri kullanarak, bu iki rekabet ve çatışma kaynağından da yararlanmaya çalışmış ve bu sayede çok yönlü ve görece bağımsız bir dış politika izleyebilmiştir.

'SOSYALİST AYDINLAR SORGULANDI..!'

Türkiye'nin ABD'yle olan ilişkisinin başlangıcıyla ilgili yaygın kanı, II. Dünya Savaşı sonrası Sovyet yönetiminin Türkiye'den toprak talebinde bulunduğu görüşü... Bu konuda ne düşünüyorsunuz?

Bu konu sizin de belirttiğiniz üzere İkinci Dünya Savaşı sonrası Türkiye'nin Batı ve özellikle Amerika ile ilişkilerinde geldiği yeni ve en “ileri” aşamasının en yaygın gerekçesini oluşturuyor. Sovyet yönetiminin toprak talepleri karşısında toprak bütünlüğünü korumaya çalışan Türkiye için ABD ile ilişkileri bir çeşit “güvenlik şemsiyesi” olarak kabul ediliyor. Her ne kadar bu kanı, özellikle 1964 yılında Kıbrıs krizi üzerinden gerçekleşen ve tarihe “Johnson Mektubu” olarak geçen hadiseden sonra kısmen gevşemişse de benzer yaklaşımların günümüze kadar hâkim konumlarını sürdürdükleri söylenebilir.

Sovyetler Birliği'nin Türkiye'den gerçekten toprak taleplerinde bulunup bulunmadığı da yine haliyle Türk dış politikasının savaş sonrası yönelimi üzerine yapılan tartışmaların

en önemli ve kilitlendiği nokta durumundadır. Resmi görüş, onun çerçevesinde gelişen geleneksel yaklaşım ve genel olarak sağ, bu toprak taleplerinin, özellikle Sovyetlerin Bulgaristan ve Kafkaslar sınırlarında yaptığı iddia edilen askeri yığınaklar da gerekçe gösterilerek Türkiye'yi işgal planları ile birlikte gündeme getirildiğini öne sürmektedir. Hem toprak talepleri hem de bir Sovyet işgali girişimi iddiaları 1960'ların ikinci yarısından başlamak üzere sosyalist aydınlar tarafından sorgulanmaya başlamıştır. Bu çerçevede, tartışmaların üç temel hattan ilerlediği söylenebilir. İlki, bu talepler şifahi olarak iki devlet arasındaki görüşmelerde gündeme gelmişse dahi hiçbir zaman resmi bir talebe dönüşmemiştir. Toprak talepleri daha çok Sovyetlerin, savaş sonunda Boğazların statüsü ve gemilerin geçiş rejimi ile ilgili muhtemel bir yeniden müzakere sürecinde Türkiye'yi kendi pozisyonuna yaklaştırmak için kullandığı bir araç olarak değerlendirilmiştir. Esasında bu taleplerin gündeme getirildiği 7 Haziran 1945 tarihli görüşmeyi, Moskova Büyükelçisi Selim Sarper de böyle bir değerlendirme ile Ankara'ya rapor etmiştir. Ancak söz konusu bu rapor dahil, Sovyetler Birliği'nin Türkiye'den toprak talebinde bulunduğu dair yapılan demeçler ve gazete haberleri dışında 1970'lerin ilk yarısına kadar ortada herhangi bir belge yoktu. Bu eksikliğin de bir sonucu olarak bu taleplerin aslında hiçbir zaman yapılmadığı ve Selim Sarper-Feridun Cemal Erkin gibi Batı yanlısı diplomatların ürettiği bir iddia olarak da değerlendirilmiştir. Bu ikinci hat açısından Sovyetler Birliği, Türkiye'den toprak talebinde bulunmamış; Batı ile eklemlenmeye çalışan Türkiye yönetici elitleri bu talepleri gündeme getirerek hem Türkiye'nin savaş sırasında izlediği tutarsız politikaların yarattığı tahribatı gidermeye

“

Bugün hala Türk dış politikasına yönelik araştırmalarımızda belge sıkıntısı çekmeye devam ediyoruz. 1970'lerin ilk yarısında bir seri olarak yayımlanan belgeler—orijinal belgelerin transkripsiyonları—dışında hala Dışişleri Bakanlığının arşivlerine erişimimiz çok sınırlı.

çalışarak Batı ile yakınlaşmanın olanağını yaratmış oluyordu hem de Batı'da üretilmeye çalışılan Sovyet karşıtlığına maddi bir zemin de sağlamış oluyordu. Yani bu talep iddiaları bir “kazan-kazan” formülü üzerine inşa edilmişti. Üçüncü bir hat ise bu talebin gündeme getirildiği ittifak görüşmelerine dikkat çekerek, aslında söz konusu olan sınır düzeltme mevzusunu Sovyetler Birliği'nin Türkiye'nin işgalini de gündeminde tutarak Türkiye'den yaptığı talepler olarak değil, Türkiye'nin Sovyetler Birliği ile 1925 Antlaşması'nın feshinin ardından yapmayı teklif ettiği yeni bir ittifak antlaşmasına karşı, böyle bir ittifakın kendileri açısından mümkün olabilmesi için gündeme getirdiği “karşı-teklifleri” olarak değerlendirmiştir.

Bugün hala Türk dış politikasına yönelik araştırmalarımızda belge sıkıntısı çekmeye devam ediyoruz. 1970'lerin ilk yarısında bir seri olarak yayımlanan belgeler—orijinal belgelerin transkripsiyonları—dışında hala Dışişleri Bakanlığının arşivlerine erişimimiz çok sınırlı. Toprak iddialarına yönelik elimizde Selim Sarper'in Moskova'dan çektiği telgraf raporu ve Potsdam Konferansı sırasında ABD, İngiltere ve Sovyetler Birliği arasında yapılan görüşme kayıtları vardır. Sarper, söz konusu raporunda, “arazi değişiklikleri üzerinde ısrarla duracaklarını tahmin etmediğini” bunu diğer konularda bir taviz koparmak için gündeme getirdiklerini belirtir. Potsdam'da ise Stalin, “Türkler ittifak meselesini gündeme getirmemiş olsalardı, bu sınırların restorasyonu meselesi hiçbir zaman gündeme gelmeyecekti” şeklinde izahatta bulunmuştur. Bunların dışında 7 Ağustos ve 24 Eylül 1946 tarihli yazılı olarak verilen Sovyet notalarında herhangi bir toprak talebi söz konusu edilmemiştir. Sarper'in raporundan ve Potsdam görüşmelerinden anla-

“

Sovyetler Birliği'nin özellikle Potsdam Konferansı sonrası yaptığı hatayı anladıktan sonra ilişkileri toparlamaya yönelik çabaları karşısında, Türkiye yönetiminin bu taleplerden kaynaklanan güvenlik kaygıları azalmak yerine gittikçe artmaya başladı.

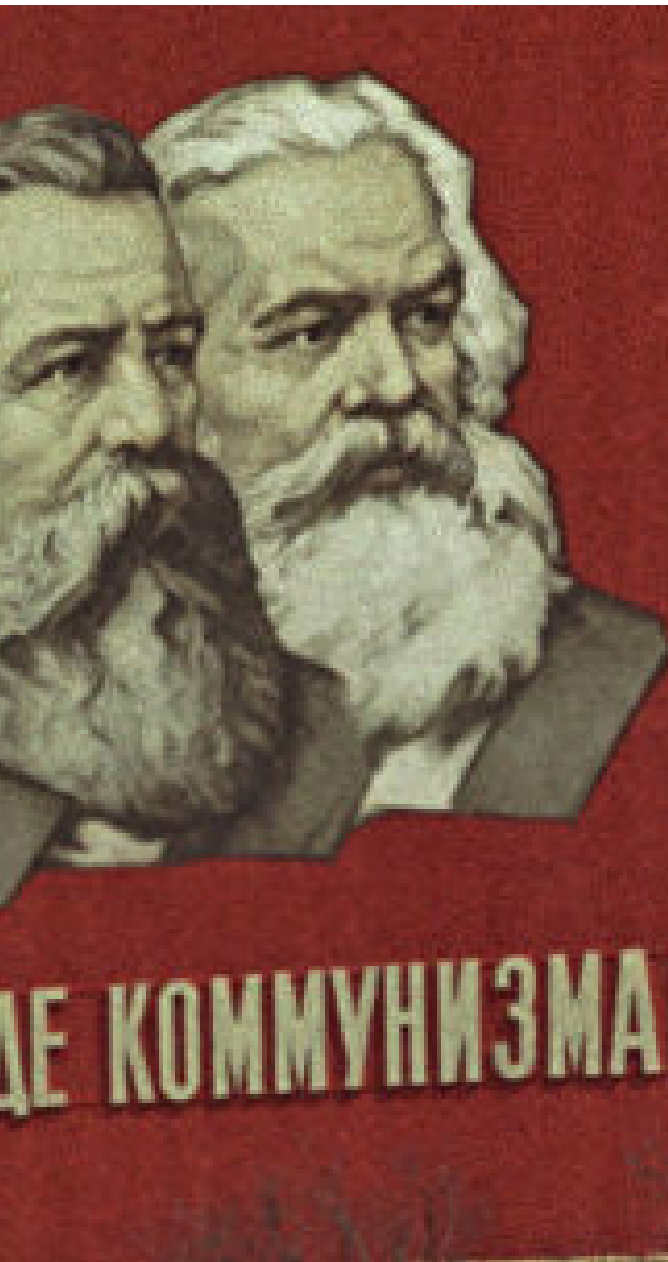
dığımız kadarıyla bu talepler şifahi de olsa gündeme getirilmiştir. Ancak, bu toprak taleplerin yapılıp yapılmadığı kadar bir diğer önemli husus, Sovyetlerin Türkiye'ye yönelik bir işgal planının söz konusu olup olmadığıdır. Bu hususta ise elimizde gazete haberleri dışında— bunların çoğu İngiliz basını kaynaklıdır— yine Potsdam'da yapılan görüşmelerin kayıtları vardır. Orada yapılan görüşmelerden ise Sovyetler Birliği'nin Bulgaristan'daki asker sayısının İngiltere'nin Yunanistan'daki asker sayısından daha az olduğunu anlıyoruz. Bundan da önemlisi ifade edilen otuz bin Sovyet askeriyle bir işgal planının hazırlandığını iddia etmenin ise çok anlamlı olduğu söylenemez. Esasen Cumhurbaşkanı İnönü'nün Temmuz 1945'te yaptığı açıklamalardan anladığımız kadarıyla böyle bir girişime pek fazla ihtimal de verilmiyor. Konuyla ilgili ilginçlik de zaten bundan sonra başlıyor. Sovyetler Birliği'nin özellikle Potsdam Konferansı sonrası yaptığı hatayı anladıktan sonra ilişkileri toparlamaya yönelik çabaları karşısında, Türkiye yönetiminin bu taleplerden kaynaklanan güvenlik kaygıları azalmak yerine gittikçe artmaya başlamıştır. Bu da ancak Türkiye'nin, meselenin bağlamının, yani Soğuk Savaşın alenileşmesine ve tarafların keskinleşmesine koşut bir şekilde yaptığı tercih ile birlikte anlaşılabilir. Bu sürecin en önemli isimlerinden biri olan Feridun Cemal Erkin, Türk-Sovyet ilişkilerini normalleştirme girişimlerini, Türkiye'nin Batı ile geliştirmeye çalıştığı ilişkiler açısından bir tehdit olarak algılamaktadır. Erkin'in yaklaşımına hâkim olan fikir, Türk-Sovyet ilişkilerinde müspet yönde gelişecek bir sürecin Türkiye'nin Batı ile olan ilişkilerine menfi etkileri olacağı şeklinde-dir. Ve bu fikrin bir tespit olarak doğru olduğu ama aynı zamanda ve daha önemli olarak Türkiye'nin yaptığı tercihin yönünü de gösterdiği söylenebilir.

“

Türk dış politikasını bir güvenlik ve hayatta kalma mücadelesi olarak algılayan ve sunan Türkiye'deki hâkim yazın, bu çerçevede, Türkiye'nin Batı'ya yönelişini bir ulusal güvenlik meselesi olarak sunuyor.

Türkiye'nin Batı ittifakından yana yaptığı tercihi, -sadece- güvenlik meselesi üzerinden yorumlamanın, meselenin “sınıfsal karakterini gözden kaçırmak” olduğunu söylüyorsunuz. Bu tavrın bilinçli bir “gözden kaçırma” hali olduğunu iddia edebilir miyiz? Sınıflar üzerine siyaset yorumlaması, geleneksel devlet anlayışında ve akademide aynı zamanda bir sabıka anlamına da gelmiyor mu? Nasıl yorumluyorsunuz?

Türk dış politikasını bir güvenlik ve hayatta kalma mücadelesi olarak algılayan ve sunan Türkiye'deki hâkim yazın, bu çerçevede, Türkiye'nin Batı'ya yönelişini bir ulusal güvenlik meselesi olarak sunuyor. Bu ulusal güvenlik meselesi ise bütün siyasi farklılık ve çekişmelerin ötesinde hiç kimsenin sorgulayamayacağı bir üst norm olarak tanımlanıyor. Başka bir deyişle, herhangi bir toplumsal grubun ya da sınıfın “özel” çıkarlarından bağımsız olarak, Türkiye'nin güvenlik kaygıları üzerinden şekillenen bir ulusal çıkar söylemi, Türkiye'nin dış politika tutum ve tercihlerini açıklamaya yeterli olarak kabul ediliyor. Hâkim yazını sadece devlet merkezli çalışmalar olarak değerlendiremeyiz, aynı zamanda bu çalışmalar devlet için, devletin resmi görüşünü savunan, yayan ve meşrulaştırmaya çalışan bir karaktere sahiptir. Bu tarz çalışmalar da haliyle dış politika tercihlerini eleştirel bir süzgeçten geçirmekten ziyade resmi görüşü ve hâkim söylemi yeniden üreten bir akademik anlayışı getirmiştir. Devleti analitik olarak ulusun tamamının ortak iradesini temsil eden bir kurum olarak kabul eden bu çalışmalar, devletin tanımladığı ulusal çıkarların da yine tüm ulusun çıkarlarının bir bileşkesini oluşturduklarını ve bu anlamda toplumun tamamının “genel” çıkarlarını temsil ettiklerini varsayarlar. Varsayarlar

diyorum çünkü bu kavramları—devleti ve ulusal çıkarı—sorgulayarak bu sonuçlara varmazlar. Marx'tan ilhamla söylersek eğer, bu varsayımdan hareket eden çalışmalar, tarihin akışını değerlendirirken hâkim sınıfların fikir ve çıkarlarını hâkim sınıfın kendisinden kopararak onlara bağımsız bir varlık atfederler, bu yolla da hâkim fikir ve çıkarlarla hâkim sınıflar arasındaki ilişkiler görünmez kılınır. Hâkim sınıfın ideolojisi, akademik çalışmalar eliyle nesnel bir bilgi kılıfına kavuşur. Ve artık bir bilgi kılıfına matuf fikirler de bu alanda çalışmalar yapan akademisyenler ya da araştırmacılar tarafından kendi üslup ve meşreplerince yeniden üretilir. Karşılıklarına devleti ya da hâkim sınıfı almayan veya sırtlarını devlete ya da hâkim sınıfa yahut her ikisine birden dayayan bu tarz çalışmaların temel işlevleri de bu fikir ve çıkarların sınıfsal karakterini “ulusal çıkar”, “ulusal güvenlik” gibi kılıflarla gözden kaçırmak oluyor.

Sınıfsal olanın ulusal bir karakterde sunulmasının, hâkim fikirleri yeniden üreten bütün akademisyenler açısından bilinçli bir tercih olduğu herhalde söylenemez, birçoğu açısından Türkiye'nin Batı'ya yönelişinin geleneksel gerekçelerini yeniden üretmek belirli bir konfor ve kabul edilebilirlik sağlar ki, bu gerekçeler de sınıfsal çelişkileri görünmez kılarak bütün meseleyi bir ulusal çelişki olarak inşa eder. Bunun da ötesinde, Türkiye'nin Batı'ya yönelişini, Sovyet talepleri ve bu taleplerin Türkiye'de yol açtığı toprak bütünlüğü ve güvenlik endişeleri üzerinden açıklamak araştırmacılara büyük bir kolaylık da sağlıyor.

“

Rusya'nın Suriye Krizi'ne Batı'nın gözden çıkardığı Beşar Esad lehine müdahalesi ve kazandığı siyasi ve askeri başarılar ile birlikte yeni bir aşamaya geçti.

Sizce Soğuk Savaş, bugün de devam ediyor mu? Günümüz çift kutup siyasetini nasıl yorumluyorsunuz?

Daha sonra bu kitaba dönüşecek olan tezi yazdığım sıralarda dünyanın gündeminde Ukrayna Krizi vardı. Rusya'nın Ukrayna üzerinden izlediği politikalar ve Kırım'ı ilhak etmesi ile birlikte dünyanın Rusya ile Batı arasında yeni bir Soğuk Savaş'ın eşiğinde olduğuna yönelik hararetli tartışmalar yaşanıyordu. Daha sonra bu tartışmalar, Rusya'nın Suriye Krizi'ne Batı'nın gözden çıkardığı Beşar Esad lehine müdahalesi ve kazandığı siyasi ve askeri başarılar ile birlikte yeni bir aşamaya geçti. Bu kitap yayımlandığında ise benzer yeni soğuk savaş tartışmalarının bu sefer gerginleşen ABD-Çin ilişkileri için yapıldığını görüyoruz. Soğuk Savaş kavramının büyük devletler arasında yükselen rekabet ve çatışmaları tanımlamak için kolay bir şablona dönüştüğü görülüyor. Bu yeni rekabet ve çatışmaların Soğuk Savaş'ı çağrıştıran özellikleri üzerinden bu yakıştırmaların yapıldığı söylenebilir. Bunlar ise, Soğuk Savaş döneminde olduğu gibi bugün de büyük devletlerin doğrudan değil, vekâlet savaşları yoluyla dolaylı çatışmalar içerisinde olmaları ve yine Soğuk Savaş döneminde olduğu gibi yeni bloklaşma ve kutuplaşmaların oluşmakta olduğu gibi benzerliklerdir.

Ne var ki, söz konusu benzerlikleri Soğuk Savaş'ın tanımlayıcı özellikleri olarak değerlendirmenin doğru olmadığını düşünüyorum. Soğuk Savaş döneminde vekâlet savaşları olmuştur ve yine taraflar karşılıklı ittifaklara ve bloklaşmaya yönelmişlerdir; ancak Soğuk Savaş, büyük devletler arasındaki güç ve çıkar çatışmalarına ve hatta bloklar arası reka-

“

Bugün yeni bir soğuk savaştan bahsetmek mümkün değil; ancak böyle bir yaklaşım bugünkü rekabet ve çatışmaların daha az tehlikeli ya da önemsiz olduğu anlamına da gelmez.

bete indirgenemez. Soğuk Savaş sadece farklı değil aynı zamanda karşıt olan iki toplumsal sistem ve bu toplumsal sistemlerle ilişkili güçler arasında gerçekleşen küresel bir rekabet ve çatışmadır. Kavramı bu şekilde yerli yerinde kullandığımızda, bugün farklı biçim ve büyüklükteki kapitalistler devletler arası sistem içi rekabet ve çatışmaları tanımlamak için kullanmanın doğru olmadığını düşünüyorum. Dolayısıyla bugün yeni bir soğuk savaştan bahsetmek mümkün değil; ancak böyle bir yaklaşım bugünkü rekabet ve çatışmaların daha az tehlikeli ya da önemsiz olduğu anlamına da gelmez. Kapitalist rekabetin yıkıcı karakterini de göz önünde tuttuğumuzda, bu kapitalist devletler arası rekabet ve mücadelelerin dünya halkları için daha fazla kriz, savaş ve trajediye yol açacağını söylemek için kâhin olmak da gerekmez.

Hazırladığınız yeni bir çalışma var mı? Günleriniz nasıl geçiyor?

Bu kitabın dışında, en son Prof. Dr. Mustafa Türkeş’le birlikte Donald Trump’ın ABD Başkanı seçilmesiyle birlikte Türk-Amerikan ilişkilerinin geldiği durumun bir değerlendirmesini yaptığımız bir kitap bölümü yayımlandı.* Bunun dışında, şu an, Soğuk Savaş sonrası Rus-Amerikan ilişkilerinin geleceğine yönelik iyimser beklentilere rağmen aksi yönde gelişen bu ilişkilerin mevcut durumuna ilişkin tarihsel bir inceleme ortaya koymayı hedefleyen doktora tezime üzerine çalışıyorum.

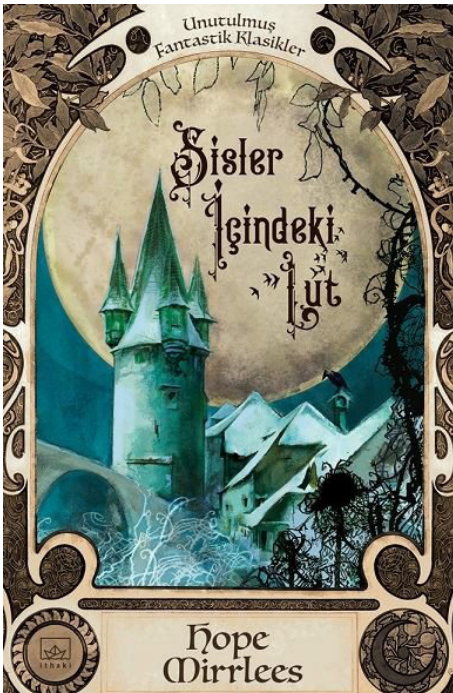
Fantastiğın unutulmuş başkenti: Sisler İçindeki Lut

Hope Mirrlees'in peri masalı tadındaki eseri Sisler İçindeki Lut, Damla Göl'ün çevirisiyle İthaki Yayınları tarafından yayımlandı. Eser, aynı zamanda "Unutulmuş Fantastik Klasikler" serisinin 6. kitabı olma niteliğine sahip. Sisler İçindeki Lut, okuru, hem tozlu raflarda kalmış bir anlatıyı keşfetmeye hem de gizem dolu bir yolculuğa çıkmaya davet ediyor.

Beyza Ertem

“

Woolf, Mirrlees için, “ne yaptığını bilen biridir o – hercai, titiz, fazlasıyla eğitilmiş ve güzel giyimli” diyor. Onun Neil Gaiman, Elizabeth Hand ve Tim Powers gibi birçok ismi etkilemesinin sebebi şüphesiz fantastiği kullanım biçimi.

Sisler İçindeki Lut,
Hope Mirrlees, Çev: Damla Göl,
312 syf., İthaki Yayınları, 2020.

Hope Mirrlees, çocukluğunu İskoçya ile Güney Afrika'da geçirmiş bir yazar. Yolu klasik edebiyat uzmanı ve öğretmeni olan Jane Harrison ile kesiştikten sonra, Virginia Woolf ile eşinin yayınevinden yayımlanan 1919 tarihli şiiri “Paris: A Poem” ile ün kazanır. Zamanla farklı türlerde de eserler vererek şair, yazar ve çevirmen olarak anılmaya başlar. Şiiri “Paris: A Poem”, Julia Briggs tarafından “modernizmin kayıp başyapıtı, olağanüstü bir enerji, yoğunluk, çap ve iddiaya sahip bir eser” olarak tanımlanır. T. S. Eliot, André Gide, Bertrand Russell gibi isimlerle de yakın arkadaşlık kuran Hope Mirrlees'in eserleri, eserlerinin Türkçe çevirileri yine İthaki Yayınları'ndan yayımlanan Neil Gaiman gibi yazarlar aracılığıyla 2000'li yıllarda yeniden ilgi görür. Bu ilginin odaklarından biri olan Sisler İçindeki Lut, 1926'da yayımlanmış bir eser. Damla Göl, bu çevirisiyle, neredeyse 100 yıl sonra onu keşfetmemize imkân sağlıyor.

'NE YAPTIĞINI BİLEN BİRİDİR O..!'

Woolf, Mirrlees için, “ne yaptığını bilen biridir o – hercai, titiz, fazlasıyla eğitilmiş ve güzel giyimli” diyor. Onun Neil Gaiman, Elizabeth Hand ve Tim Powers gibi birçok ismi etkilemesinin sebebi şüphesiz fantastiği kullanım biçimi. Mirrlees, eserine türlü gizemler ekleyerek fantastik kurgunun koşullarından biri olan “kuşku ögesi”nin canlı kalmasını sağlıyor. Bunu yaparken hiçbir zorlama ifadeyle karşılaşmıyoruz. Aksine yaşanan olağan dışı hadiseler, metne titizlikle, ustalıklarla, belki de en önemlisi “doğal bir şekilde” yerleştirilmiş. Mirrlees'in bir anlamda “olağan dışını olağanlaştırdığını” söyleyebiliriz. Bu özellik, “büyülü gerçekçi” olarak nitelenen anlatılara bir kapı aralıyor. Bilindiği üzere büyülü gerçekçiliğin temel koşullarından biri, gerçekle-

“

Sisler İçindeki Lut, Özgür Dorimare Devleti'nin başkentidir ve Dapple ile Dawl isimli iki nehrin birleştiği noktadaki bir rıhtım kasabasıdır.

şen olağan dışı hadiseler karşısında anlatıda yer alan kişilerin sakin kalması, tepki vermemesi, hatta böyle şeyler başlarına her gün geliyormuş gibi davranmasıdır.

Kitap, 32 bölümden oluşuyor. İlk bölümlerinde Sisler İçindeki Lut kasabası hakkında bilgi ediniyoruz. Sisler İçindeki Lut, Özgür Dorimare Devleti'nin başkentidir ve Dapple ile Dawl isimli iki nehrin birleştiği noktadaki bir rıhtım kasabasıdır. Aynı zamanda Dorimare'in sosyal ve ticari merkezidir ve “denizden on altı, Elf Tepeleri'nden seksen kilometre uzaklıkta”dır, Periler Diyarı'nın da komşusudur. Görüldüğü gibi, eserin henüz ilk satırlarında, bizi, büyülü sözcükler ve olağanüstü bir dünya karşılıyor. Zamanla Dorimare'in tarihi ve gelenekleri ile Dapple ve Dawl nehirlerinin önemi hakkında birçok ayrıntıyı öğreniyoruz.

Hikâyeye göre bu ülkede Dük Aubrey'nin zamanında perilere hoş bakılır, “peri meyvesi” de sevilir. Fakat zaman içinde Dükler daha kaprisli ve daha bencil hâle gelir. “Sırtıkan bir tahribat iblisi tarafından ele geçirilmiş gibi görünen, melek yüzlü ve kambur” Dük Aubrey ile türlü lakaytlıklar ve başarısızlıklar zirveye ulaşır. Dük'ün iyi yönleri de vardır elbette, fakat zengin olma hevesiyle yanıp tutuşan tüccarlar halkı Dük'e karşı ayaklandırır. Sisler-İçindeki-Lut'un sokaklarında kanlı bir savaş başlar, üç gün sürer,

sonunda ülkenin tüm soyluları düşer. Dük Aubrey ortadan kaybolur, söylentilere göre Periler Diyarı'na kaçır ve orada yaşamaya başlar. Yeni hükümdarlar, Düklerin yozlaşmasının ana sebebinin peri meyvesi tüketmek olduğunu düşünmektedir. Kanunlar Periler Diyarı'nın da onunla ilişkili şeylerin de var olmadığını iddia etmeye başlar ve peri meyveleri yasaklanır. Kasabanın yeni valisi Nathaniel Chanticleer'in yasaklı peri meyvesinden yediği düşünülen oğlunu kurtarmak için harekete geçmesiyle eserde yeni bir dönem başlar. Yeni vali, art arda birçok gizemi çözmek zorunda kalır, bir yandan da ülke halkı için çalışır.

“

Yazar bu yöntemle “üstkurmaca”ya da göz kırpmıyor. Okuruna açıklama yapıyor, onu metne dahil ediyor, içinde buldukları “kâğıt ve kalemde türeme” dünyayı, somut gerçeklik evrenine taşıyor.

OKURLA KONUŞMAK

Olaylar geliştikçe eser, bir dedektiflik romanına, bir cinayet soruşturmasına dönüşmekte. Bilmece-leri çözdükçe hem şaşırıyor hem de merak duygumuzu besliyoruz. Bir yandan da “Ruhların Hasadı Aşkına, Izgara Peynir Aşkına, Batının Altın Elmaları aşkına!” gibi tekrarlanan ifadelerle peri diline aşına oluyor, yazarın esere -özellikle kasabanın âdetlerinin anlatıldığı bölümlere- yerleştirdiği türlü muzipliklerle keyifleniyoruz.

Eserin son bölümü “Son” adını taşıyor, bu bölümde yazarın okuruyla konuştuğuna şahitlik ediyoruz. Bu, eseri samimi kılan unsurlardan biri. Yazar, eserini tamamlamadan önce, “Şu çevirip durduğunuz sayfalarda karşınıza çıkan insanların akıbetine ilişkin birkaç kelam ederek bu kitabı nihayete erdirmek istiyorum.” (s. 310) diyerek eser boyunca bahsi geçen kişilerin ilerleyen zamanlarda ne yaptıklarını anlatmakta. Yazarın başvurduğu bu yöntem, eserde yer alan kişilerin gerçekten yaşamış kişiler olduğu hissi yaratıyor. Doğrudan okurun zihnindeki gerçeklik algısıyla oynadığını söylemek mümkün. Böylece okurun eserle kurduğu bağ, derinleşmekte. Ayrıca yazar bu yöntemle “üstkurmaca”ya da göz kırpmıyor. Okuruna açıklama yapıyor, onu metne dahil ediyor, içinde buldukları “kâğıt ve kalemde türeme” dünyayı, somut gerçeklik evrenine taşıyor.

Neil Gaiman, bu eseri, “Yirminci yüzyılın en güzel, esaslı, müthiş ve haksızca unutulmuş romanı... küçük, altından bir mucize.” olarak tanımlıyor. Gaiman’ın bu yorumu, 21. yüzyılda, bir 20. yüzyıl başkentinin sokaklarında dolaştığımızı düşündürüyor bizlere. Sisler İçindeki Lut; alışılmış dışı tarihiyle, gizemli hikâyesiyle, peri meyveleriyle keşfetmek isteyeceğiniz fantastik bir polisiye. “Güneş, Ay ve Yıldızlar aşkına!”

5 NO'LU CEZAEVİ

1980 1984

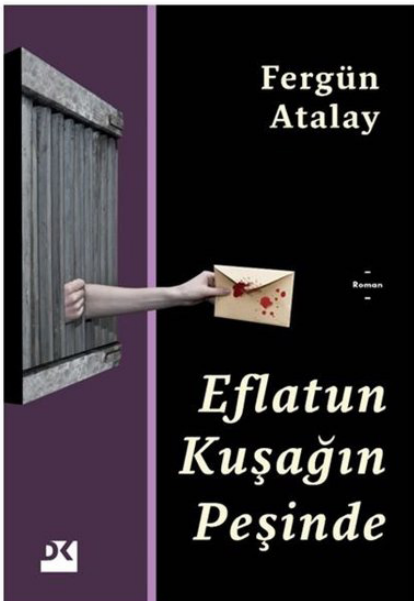
Geçmiş ile şimdi arasında: Eflatun kuşak...

Başkarakteri Dicle gibi kendisi de gazeteci ve Diyarbakırlı olan Fergün Atalay'ın ilk romanı Eflatun Kuşağın Peşinde, Doğan Kitap tarafından yayınlandı. Sarsıcı hikayesi kadar sinematografik anlatımıyla da okurunu bir anda avuçlarının içine alan kitap, her ne kadar bir kurgu olsa da yakın geçmişimizin karanlık ve unutturulmak istenen zamanlarına fener tutuyor. Ve okuruna şöyle sesleniyor: "Geçmişten gözünü kaçırma, unutmak kaybetmektir."

Likya Bademci

“

Atalay'ın sakin ve sade anlatımı bu çok katmanlı anlatının kederini bir melodrama dönüştürmeden yapmasını sağlıyor.

Eflatun Kuşağın Peşinde, Fergün Atalay, 316 syf., Doğan Kitap, 2020.

Fergün Atalay ismini televizyon ve basın dünyasından hatırlayanlar olacaktır. Bilmeyenler için çok kısa bir not düşecek olursak 1998 senesinde Ankara'da başlayan gazetecilik kariyerini İstanbul'da sürdüren Atalay şimdiye dek dış haber muhabirliği ve editörlük gibi pek çok görevde çalıştı. Eflatun Kuşağın Peşinde ile gazetecilik kariyerine yazarlığı da ekleyen Atalay'ın bu ilk romanı geçmişinin getirdiği karabasanlardan kurtulabilmek için adaletin peşinde bir kadının, Dicle'nin hikayesini anlatıyor.

İlk bakışta kendi emeğinin peşinde, iyi eğitim almış, akıllı ve güçlü bir kadın olarak karşımıza çıkan Dicle, aslında 30 yıl öncesinin travmasını sadece aklına değil kalbine de kazımış bir kadındır. Tam 30 yıl önce Diyarbakır Cezaevi'nde yaşananlara tanık olmuş küçük bir kızken, üç kişilik çekirdek ailesini yitiren ve 3'ten geriye 1'in bile kalmadığı yarım bir ruh olarak sürdürdüğü yaşantısı boyunca, kendine altı yaşının korkularında asılı kalarak bir gelecek inşa etmeye çalışmıştır. Yaşadığı acıyı unutmamasını, hep diri tutmasını sağlayan kurumuş kan lekeleriyle bezeli bir eflatun kuşak her daim cebindedir bu yüzden. Çünkü unutulması beklenen acılar, asla yerini bulmayan bir adalete de gebedir.

80'Lİ YILLARDA DİYARBAKIR CEZAEVİ...

Geçmiş ile şimdi arasında mekik dokuyan kitap, bir yanıyla bu toprakların yitip gitmiş, adını unutulmuş, izlerinin silinmesini bırakın varlıkları bile yok sayılmış ve sayılmaya devam eden yüzlerce acının şahitliğini yapıyor bir ya-

“

Eflatun Kuşağın Peşinde'nin okur için bu denli sarsıcı olmasının en önemli sebeplerinden biri de kanlı yakın tarihin gizlerine ayna tutan yazarının bunu alabildiğine yalın bir dille yapıyor olması...

çocuk kalbinin içine gizlediği bu sırrın yüküyle büyümenin, 30 yıl evvel gördüğü şeylerin etkisinde 30 yıl boyunca kabuslardan uyanarak geçen bir ömrün haklı adalet arayışdır bu.

Aynı ülkenin uzak şehirlerinde yaşayanlar için bile birer efsane gibi duyulan, kimileri için birer hikâyeden ibaret olan onca yaşanmışlık, faili meçhul onca anlatı, tecrübe edenler için elbet bundan fazlasıdır. Onlar için hakikatten başka bir şey değildir. Ve bu hakiki hikayeler ne yazık ki mahvolan hayatların, bir gecede değil ömrün geri kalanı boyunca çekilen cefaların ta kendisidir. Dicle'nin dayısı Ciwan, Leyla Teyzesi ve Şaban Amcası'nın da anlattıklarıyla genişleyip büyüyen kitap, bu ülkede bazı çocukların nasıl ve neden hiçbir zaman çocukluğunu yaşayamadığının anlatısı adeta.

Eflatun Kuşağın Peşinde'nin okur için bu denli sarsıcı olmasının en önemli sebeplerinden biri de kanlı yakın tarihin gizlerine ayna tutan yazarının bunu alabildiğine yalın bir dille yapıyor olması. Atalay'ın sakin ve sade anlatımı bu çok katmanlı anlatının kederini bir melodrama dönüştürmeden yapmasını sağlıyor. Dicle'nin 30 yılını ay ay, gün gün, saat saat sayarak geçirdiği ömrü, nice adı konmamış ömürle beraber karşınıza dikiliyor. Çünkü geçmiş, her zaman adı gibi geçmiş olmuyor. Sadece kendinin değil, kendi gibi diğerlerinin de çocukluğunu geri almak için, içinden taşan sese kulak veriyor: “Geçmişten gözünü kaçırma, unutmak kaybetmektir.”

nıyla. 80'li yıllarda Diyarbakır Cezaevi'nde yaşananların hikayesini kendine has bir tanıklıkla anlatıyor. Bu haliyle anlatılan hikâyeye her ne kadar bir kurgu olsa da aslında üzeri örtülmek istenen yakın geçmişimizin izini sürüyor.

BELGESEL FİKRİYLE ÇIKILAN YOL...

Gazeteci Dicle, bir gün Diyarbakır Cezaevi'nde yaşananları belgeselleştirmek üzere bir araştırmaya koyulur. Bu belgesel arzusunun sadece bir merak ya da ilgiden değil; bizzat bir tanıklıktan geldiğini, aslında içten içe bir adalet arayışının yansıması olduğunu çok geçmeden öğrenir okuru. Ço-

Altını çizemeyeceğim kitaplar I: 'Babaya Mektup'

Franz Kafka'nın daha yaygın bilinen kurgu metinlerine, bizzat Kafka'nın anlatıcı olduğu bu mektubun "tuhaf" bir anahtar işlevi göreceğini iddia etmek sürpriz olmaz. Bu metni çarpıcı yapan ilginç bir başka nokta ise, günümüzde halen oldukça canlı biçimde yaşaması. Türlü "baba"larla ve türlü "kendi alanından çıktıktan sonra diktatörlük yapamayanlar"la.

Mehmet Said Aydın

“

Altını çizemediğim hacmen küçük bu kitabın, Türkçede oldukça verimli bir ilhamı olduğunu belirtmek gerek. Oğuz Atay'ın Kafka'yı önemseydiğini hem kendi metinlerinden, hem de üstüne yazılanlardan biliyoruz.

Kitapların altının çizilebildiğine hatta derkenar notlar alınabildiğine, icap ederse sayfalarının kıvrılabileceğine çok geç ikna oldum. Benden daha iyi bir okur olduğu apaçık ortada, birçok şeyi bizzat kendinden öğrendiğim rahmetli hocam Erdal Can'dan, Virginia Woolf'un Dalgalar'ını (Ayrıntı Yayınları baskısı) aldığım da her yerinde notlar görmüştüm. O gün bugün ben de mümkünse kalemle okuyorum kitapları. Velakin “misafiri olduğun kütüphane” diye de bir şey var. Bu yaz aylarının bir kısmında aralarında çok sevdiğim, okurum deyip okumadığım, uzun zamandır tesadüf etmediğim için hatırlamadığım kitaplara yakınım ve misafirim. Sırasıyla, gücüm yettiğinde yeni bir kitap çekip, elimde kalem olmadan, dolayısıyla altını çizmeden okuyacağım kitaplar olacak. İlki, az konforlu bir yerden; çok iyi bildiğim kısa bir kitap, aslında uzun bir mektup. Velakin okumadığım bir tercüme: Franz Kafka'nın Babaya Mektup'unun İş Bankası Kültür Yayınları baskısı, Regaip Minareci tercümesiyle.

Almanca-Türkçe arasında tercüme bağlamında talihli bir ilişki var. Uzun yıllardır Almancadan Türkçeye çok iyi tercüme yapıldı. Denebilir ki, Regaip Minareci'nin devraldığı gelenek, Necatigil'in, Şipal'in geleneğidir. Evvelden okuduğum tercüme ise Can Yayınları'ndan neşredilen Cemal Ener tercümesi. Şu an elimin altında değil ama onu da çok iyi bir tercüme olarak anımsıyorum. Keza, Minareci'nin İş Bankası Kültür Yayınları'ndan çıkmış, elimin altında yedinci baskısı (Şubat 2018) bulunan bu kitap da öyle. Kitabın özgün adını hiç merak etmediğimi fark ediyorum şimdi künyeye bakınca: Brief an den Vater. Papa, baba, bavo, peder, father, vater... Modern klasikler dizisinin 82. kitabıymış Babaya Mektup. Maişet için uzunca yayıncılık yaptım, tasniflerin ve tanzimlerin çoğunlukla kolaylaştırıcı etkisi vardır velakin bu kitabın bir modern klasik olup olmadığı konusuna şerhim olduğunu belirterek devam edeyim.

“

Sana burada yazılı yanıt vermeye çalışsam, yanıtım epeyce eksik kalır, çünkü yazarken bile korkum ve bunun sonuçları beni senin karşısında durduruyor, çünkü konunun boyutu belleğimi ve aklımı fazlasıyla aşıyor.”

Babaya Mektup, Franz Kafka, Çev: Cemal Ener, 316 syf., Can Yayınları, 2008.

Altını çizemediğim hacmen küçük bu kitabın, Türkçede oldukça verimli bir ilhamı olduğunu belirtmek gerek. Oğuz Atay'ın Kafka'yı önemseydiğini hem kendi metinlerinden, hem de üstüne yazılanlardan biliyoruz. İlk baskısı May Yayınları tarafından 1975'te yayımlanmış Korkuyu Beklerken'in bir hikâyesinin adı, doğrudan bu mektupla konuşur: “Babama Mektup”. Kafka'nın görece uzun mektubundan farkı da isimde başlar. Birinde “babaya” olan hitap/muhatap, ötekinde “babama” biçiminde yeni bir hal alır, dönüşür. Birbiriyle isminden başlayarak konuşan bu iki metin arasında fark bu kadar değil elbette; Kafka'nın babası Hermann “başarılı” bir kasaptır, o sıralar henüz oluşan ataerkil Yahudi orta sınıfın dayattığı baba-oğul ilişkisini nobranca talep eder ve oğlu Franz'ı bir anlamda katastrofiye uğratar. Mektup, baba Hermann hayattayken yazılmış ama yollanmamıştır. Oysa Atay'ın babası Cemil Atay öldükten sonra “Babama Mektup” kaleme alınır ve “hikâye” alt başlıklı bir kitapta yayımlanır. Malum, Kafka'nın bütün metinleri aslında bir “arkadaş kazığı” sonucu biz okurların karşısına çıkar, dolayısıyla bu metnin bir anlamda daha müdanasız yazıldığını söyleyebiliriz. Atay'ın hikâyesinin anlatıcısı oğul Oğuz, artık burada olmayan babaya daha merhametli, daha sevgi doludur.

Babaya Mektup'un ilk paragrafının sonu (babanın sorduğu “Benden neden korkuyorsun?” sorusuna yanıt), aslında Kafka'nın bütün mektup boyunca yapmaya çalıştığı şeyi aşağı yukarı tarif eder: “Sana burada yazılı yanıt vermeye çalışsam, yanıtım epeyce eksik kalır, çünkü yazarken bile korkum ve bunun sonuçları beni senin karşısında durduruyor, çünkü konunun boyutu belleğimi ve aklımı fazlasıyla aşıyor.”

“

Mektubun ana teması, çelişkilerle ilerlemek şeklinde kaydedilebilir fakat bütün büyük yapıtlarda olduğu gibi, anlatıcı (burada oğul Franz) bahsi geçen çelişkinin de farkındadır ve durumun üstüne gitmeyi ihmal etmez.

Bu mektup, Kafka'nın evliliğine bir şekilde onay vermeyen babasıyla hesaplaşma mektubu olarak okunabilir, ki (kitabın arka kapığında da söylendiği üzere) “Yargı” isimli hikâyesindeki Georg Bendemann karakteri bahsi geçen hadiseden yoğun etkiler taşır. Orada da oğul, evlenememesini ve yetişkin olamamasını babasına bağlar. Babasının onu kısıtlamasına, kısıtirmasına, kendi olmaya izin vermemesine.

Mektubun henüz başlarında eleştiri-özeleştiri mekanizmasına pek başvurmaz. Babayı bir yandan oldukça büyük problemlerin müsebbibi kılarken, bir yandan şunu demeyi de ihmal etmez: “Bu arada özünde iyi kalpli ve yumuşak bir insansın (aşağıda yazacaklarım bununla çelişmeyecek, bir çocuk üzerinde bıraktığın görünür etkiden söz ediyorum yalnızca), ancak her çocuk iyiliği bulana kadar arama kararlılığına ve cesaretine sahip değildir.” Mektubun ana teması, çelişkilerle ilerlemek şeklinde kaydedilebilir fakat bütün büyük yapıtlarda olduğu gibi, anlatıcı (burada oğul Franz) bahsi geçen çelişkinin de farkındadır ve durumun üstüne gitmeyi ihmal etmez. O çelişkiyi alır, dönüştürür, yorar, boğmaya çalışır ve tekrar ona geri döner – öz çelişkiler hariç değil.

Özünde iyi kalpli ve yumuşak bir insan olduğunu söyledikten ve sonradan yazacaklarının bununla çelişmeyeceğini kaydeden Kafka, mektubun hemen devamında babaya açıkça “zorba” da diyecektir: “Benim gözümde, haklılıkları düşünceyi değil kendi şahıslarını baz alan bütün zorbaların sahip olduğu o muamma özelliği edinmiştin.” İyi kalpli, zorba bir baba. Haklılığını düşünce

“

Mektubun artık sonlarında Kafka, yazdıklarına dair çok açık, psikolojinin konusu olursa epey enteresan sonuçlar çıkabilecek kertede sert bir şey söylüyor: “Yazdıklarımın konusu sendin, öyle ya, senin göğsüne yaslanıp yakınamayacaklarımdan yakınıyordum orada yalnızca.”

üzerinden değil de, bizzat “kendi şahsından” alan zorba günümüzde de çeşitli biçimlerde yaşamakta, malum. Makro ve mikro düzeyde.

Böyle giderse bütün metni alıntılama doğru gidiyorum, birkaç küçük notla hitama erdireyim isterim. Teferruatlı bakmak lazım velakin bir çırpıda aklıma gelmiyor, Kafka’nın eserlerinde “İstanbul”un geçtiği tek metin olabilir bu: “Bir çocuğun ilk kez gördüğünde gözünün önüne cehennem getiren o sığığın dişlerin ve çağıldayan gülüşünle sert sert (daha geçenlerde İstanbul’dan gelen mektup yüzünden yaptığın gibi), ‘Bunlar nasıl insanlar!’ deme alışkanlığıyla kendi açından bütünüyle haklıydın.” 1919’da Hermann Kafka’ya İstanbul’dan nasıl bir mektup gitti ve o gönderenler kimdi de “Bunlar nasıl insanlar!” tepkisiyle karşılandılar, bilinmez.

Mektubun artık sonlarında Kafka, yazdıklarına dair çok açık, psikolojinin konusu olursa epey enteresan sonuçlar çıkabilecek kertede sert bir şey söylüyor: “Yazdıklarımın konusu sendin, öyle ya, senin göğsüne yaslanıp yakınamayacaklarımdan yakınıyordum orada yalnızca.”

Aile bağları, meslek seçimi, giderek artan özeleştiriler ve evlilik fikrinin reddedilmesiyle (Kafka’nın en “safdil” olduğu kısımlar burada) devam eden mektupken uzun, kitapken kısa bu metinden son bir alıntı yapmak isterim: “Senin etkinin ve bana karşı verilen savaşın başka sahalarını da anlatabilirdim, ancak emin olmadığım alanlara

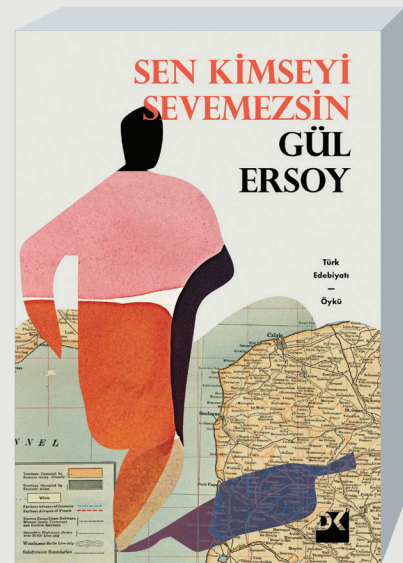
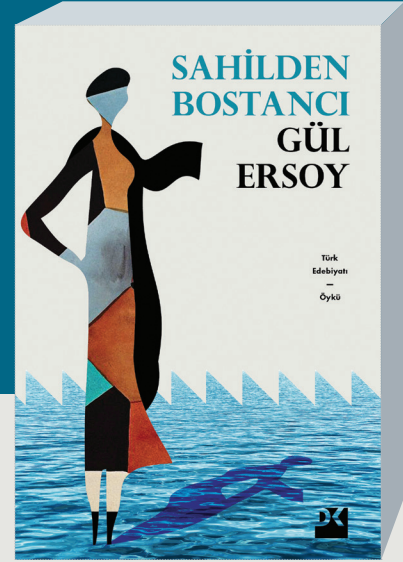
girer ve kurgulamak zorunda kalırdım; ayrıca sen eskiden beri mağazadan ve aileden kendini çektiğin daha cana yakın, daha hoşgörülü, daha kibar, daha saygılı, daha katılımcı (dıştan da demek istiyorum) olursun, evet örneğin tıpkı bir diktatörün kendi ülkesinin sınırları dışına çıktığında despotluğunu sürdürmeye nedeni kalmaması ve alt tabakadan kişilerle de iyi niyetle yakınlık kurabilmesi gibi.”

Franz Kafka'nın daha yaygın bilinen kurgu metinlerine, bizzat Kafka'nın anlatıcı olduğu bu mektubun “tuhaf” bir anahtar işlevi göreceğini iddia etmek sürpriz olmaz. Bu metni çarpıcı yapan ilginç bir başka nokta ise, günümüzde halen oldukça canlı biçimde yaşaması. Türlü “baba”larla ve türlü “kendi alanından çıktıktan sonra diktatörlük yapamayanlar”la.

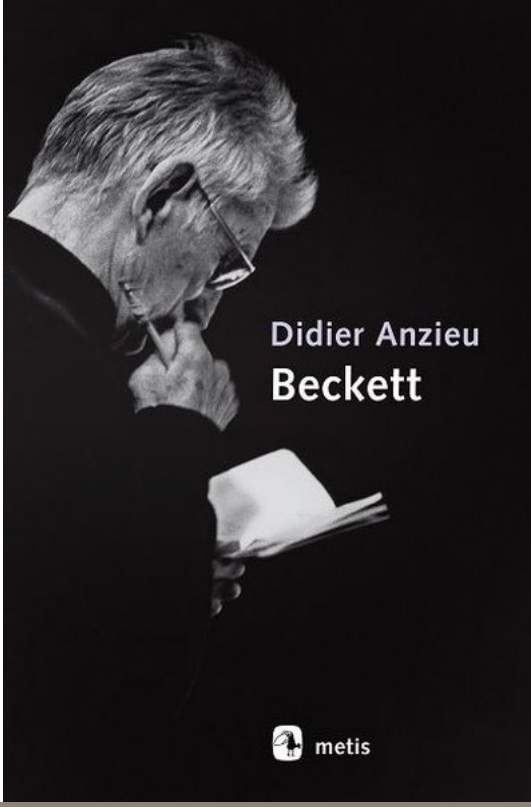
En son not da, Turgenyev'den, namıyla baba-oğul meselesini tartıştığı o kitaptan olsun: “Pavel, gençliğin geride kaldığı, yaşlılığın henüz gelmediği o bulanık ve loş dönemine adım atıyordu yaşamının. Umuda benzer pişmanlıkların, pişmanlığa benzer umutların dönemine.”

Gül Ersoy'un öyküleri, dünyanın neresinden olursak olalım, dünyanın neresinde durursak duralım bugünden geçmişe ve geleceğe uzanan ortaklaşa bir insani duyarlılıktan, insanlık durumundan, hal'den söz ediyor.

Dünyanın her yerinden insan ruhuna değip geçiyor Gül Ersoy

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Beckett

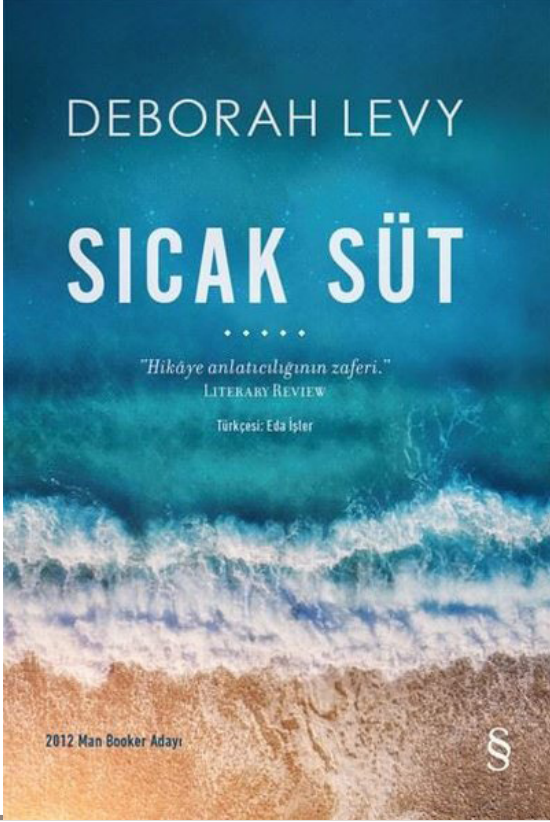
Yazar: **Didier Anzieu**
Çevirmen: **Nesrin Demiryontan**
Yayınevi: **Metis Yayıncılık**
Sayfa Sayısı : **280**

İktidarların Sofrası-Yemek Siyaset ve Simgesellik

Yazar: **Artun Ünsal**
Yayınevi: **Everest Yayınları**
Sayfa Sayısı: **832**

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Deborah Levy

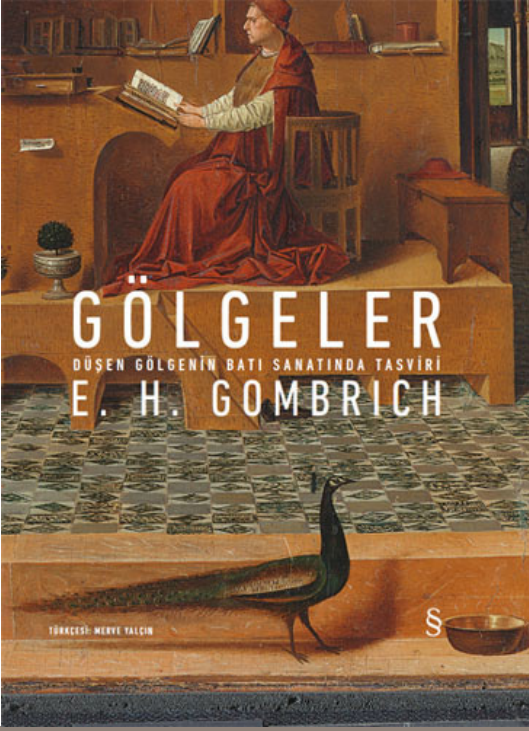
Yazar: Deborah Levy
 Çevirmen: Eda İşler
 Yayınevi: Everest Yayınları
 Sayfa Sayısı : 288

Badem Çiçeği Gibi Yahut Daha Ötesi

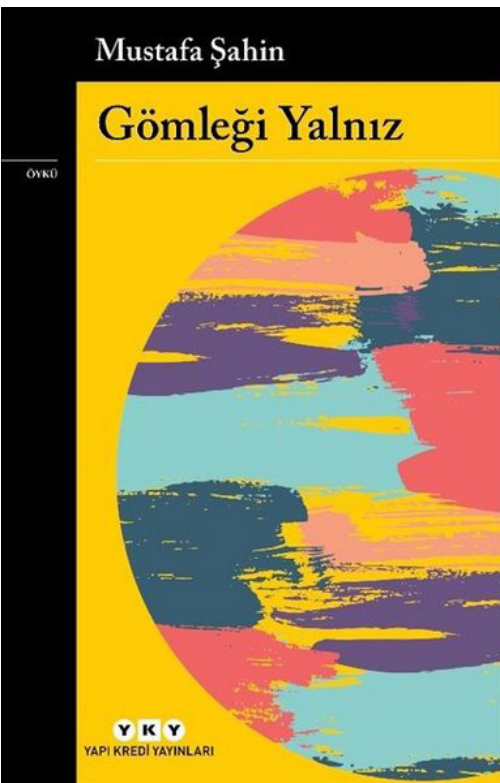
Yazar: Mahmut Derviş
 Çevirmen: Eda İşler
 Yayınevi: Everest Yayınları
 Sayfa Sayısı : 120

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Gölgeler

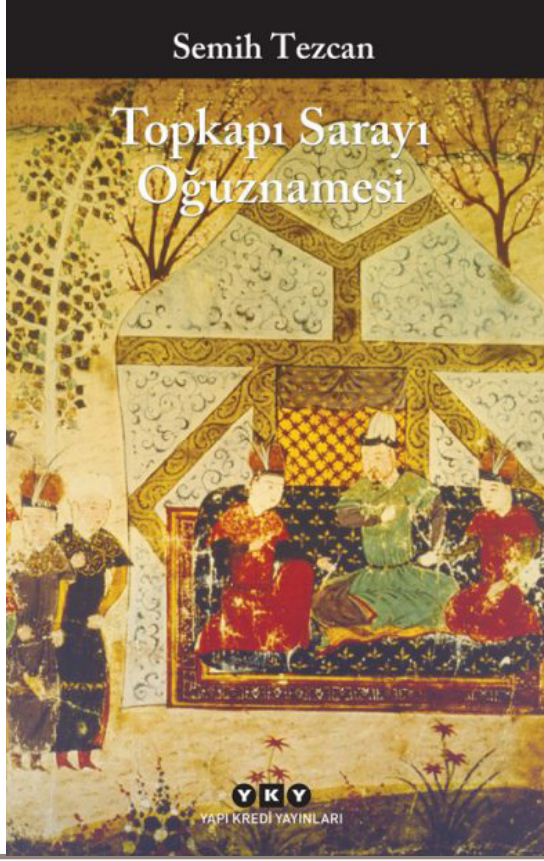
Yazar: E. H. Gombrich
Çevirmen: Merve Yalçın
Yayınevi: Everest Yayınları
Sayfa Sayısı : 96

Gömleği Yalnız

Yazar: Mustafa Şahin
Yayınevi: YKY
Sayfa Sayısı: 128

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Topkapı Sarayı Oğuznamesi

Yazar: Prof. Dr. Semih Tezcan

Yayınevi: YKY

Sayfa Sayısı : 308

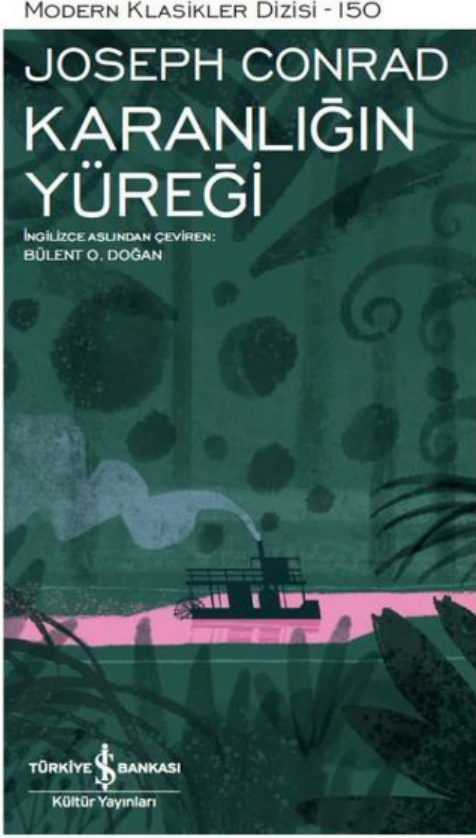
Başka Türü de Olur – Toplu Şiirler

Yazar: Mehmet Can Doğan

Yayınevi: YKY

Sayfa Sayısı: 368

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Karanlığın Yüreği

Yazar: Joseph Conrad

Çeviren: Bülent O. Doğan

Yayınevi: İş Bankası Kültür Yayınları

Sayfa Sayısı : 136

Küçülme-Yeni Bir Çağ İçin Kavram Dağarcığı

Yazar: Giorgos Kallis, Giacomo D'Alisa,

Federico Demaria

Çeviren: Ayşe Ceren Sarı, Berk Öktem,

Burag Gürden, Yaprak Kurtal

Yayınevi: Metis Yayıncılık

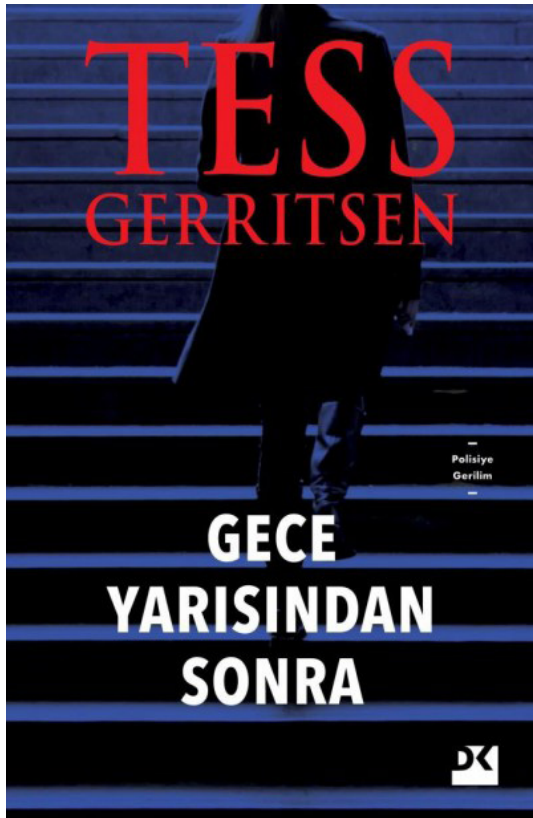
Sayfa Sayısı: 320

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Karanlığın Ayak İzleri

Yazar: Tess Gerritsen
 Çevirmen: Cumhuriyet Mısırlıoğlu
 Yayınevi: Doğan Kitap
 Sayfa Sayısı : 256

Gece Yarısından Sonra

Yazar: Tess Gerritsen
 Çevirmen: Özlem Gültekin
 Yayınevi: Doğan Kitap
 Sayfa Sayısı : 272

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

İki Devlet-Diktatörlük Teorisine Bir Katkı

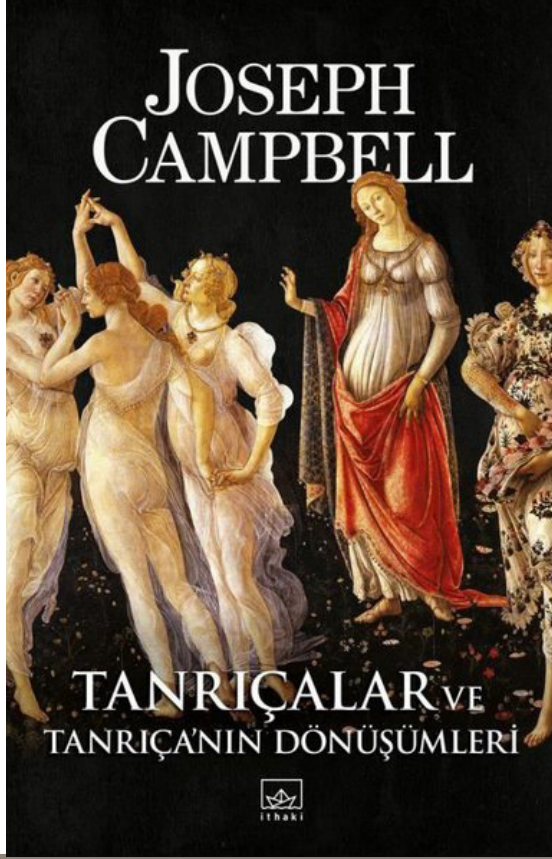
Yazar: Ernst Fraenkel
Çevirmen: Tanıl Bora
Yayınevi: İletişim Yayıncılık
Sayfa Sayısı : 320

Bakışın Ritmi

Yazar: Ahmet Tülgar
Yayınevi: İletişim Yayıncılık
Sayfa Sayısı: 245

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Tanrıçalar ve Tanrıçanın Dönüşümleri

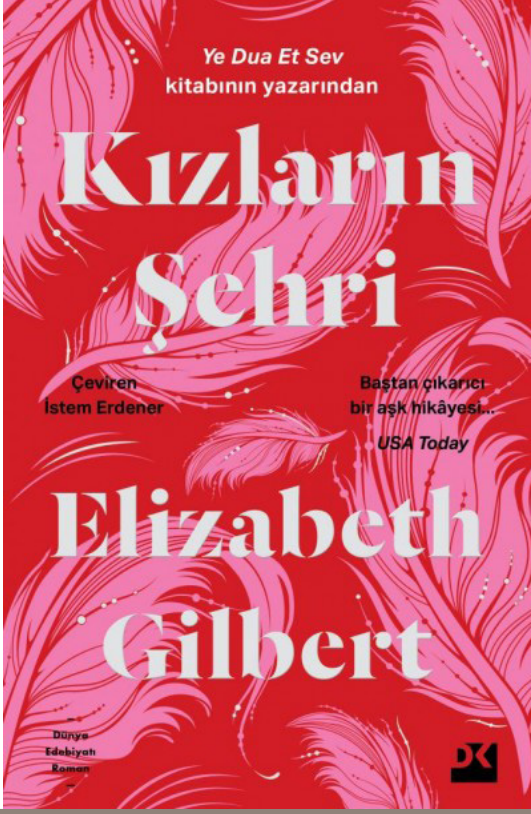
Yazar: Joseph Campbell
Çevirmen: Nur Küçük
Yayınevi: İthaki Yayınları
Sayfa Sayısı : 360

Uyku Devrimi Hayatınızı Her Gece Değiştirin

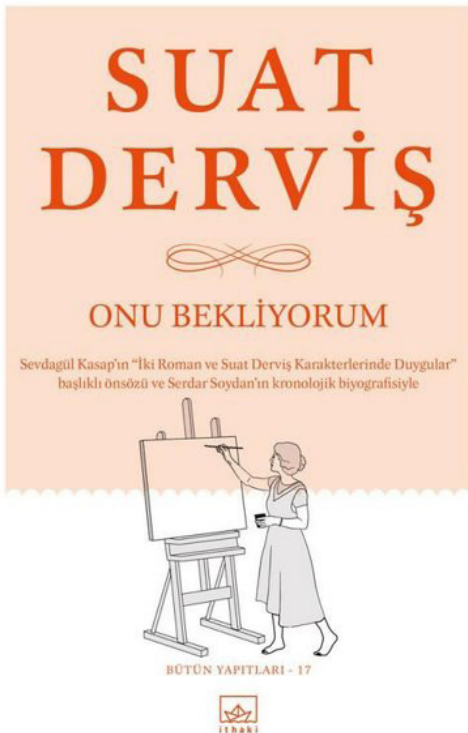
Yazar: Arianna Huffington
Çevirmen: Zeynep Koçak
Yayınevi: Doğan Kitap
Sayfa Sayısı : 360

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Kızların Şehri

Yazar: Elizabeth Gilbert
Çevirmen: İstem Erdener
Yayınevi: Doğan Kitap
Sayfa Sayısı : 480

Onu Bekliyorum

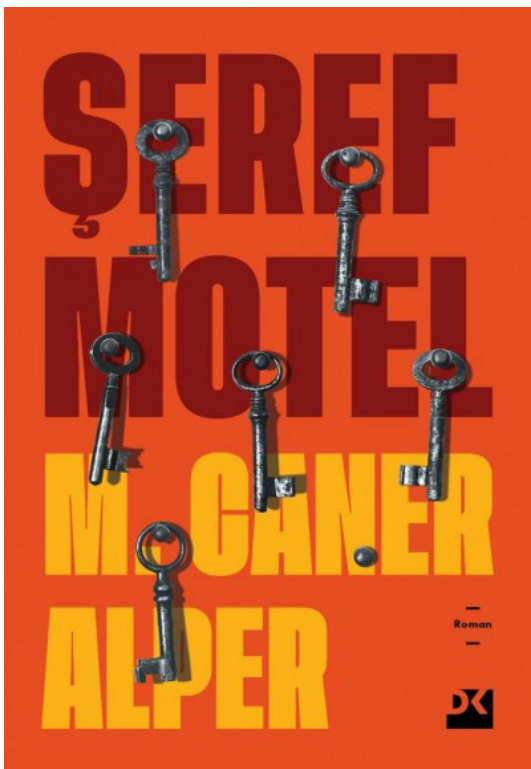
Yazar: Suat Derviş
Yayınevi: İthaki Yayınları
Sayfa Sayısı: 344

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

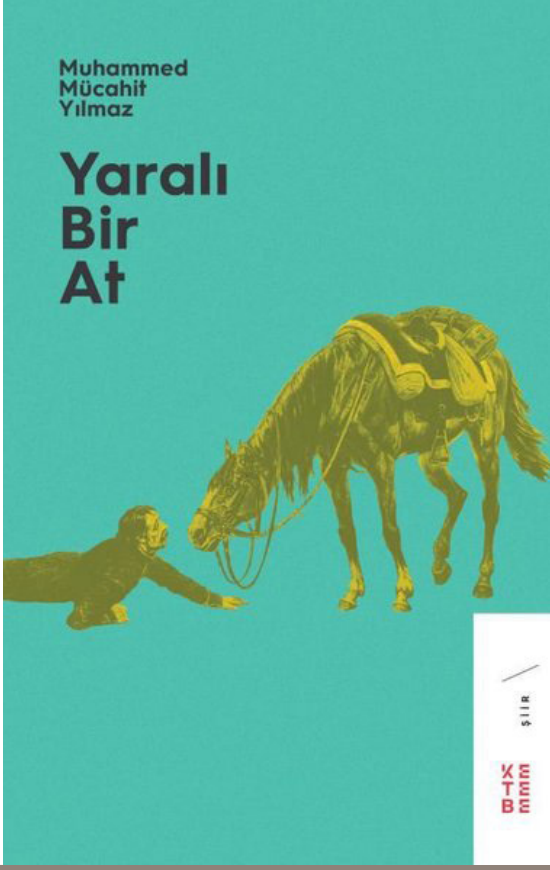
Güney Postası

Yazar: **Antoine De Saint-Exupery**
 Çevirmen: **Esra Özdoğan**
 Yayınevi: **Alfa Yayınları**
 Sayfa Sayısı : **160**

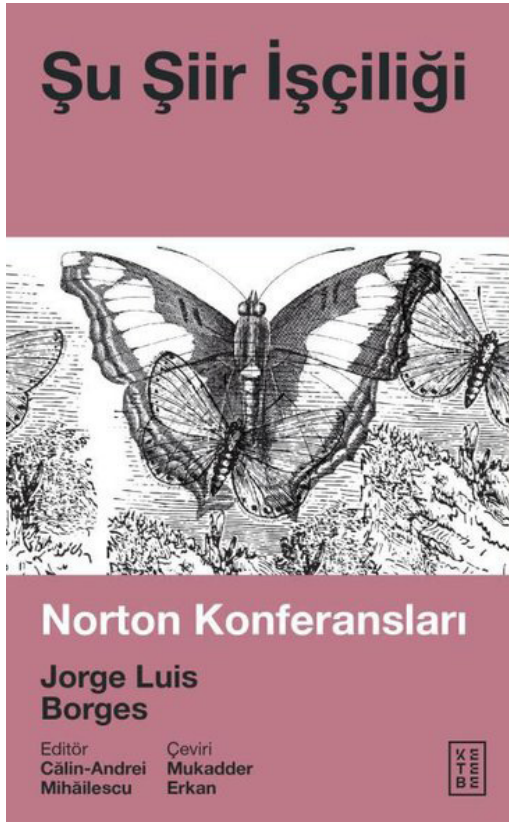
Şeref Motel

Yazar: **M. Caner Alper**
 Yayınevi: **Doğan Kitap**
 Sayfa Sayısı : **168**

Yaralı Bir At

Yazar: Muhammed Mücahit Yılmaz
Yayınevi: Ketebe Yayınları
Sayfa Sayısı : 112

Şu Şiir İşçiliği-Norton Konferansları

Yazar: Jorge Luis Borges
Çevirmen: Mukadder Erkan
Yayınevi: Ketebe Yayınları
Sayfa Sayısı : 144

HENRI GOUGAUD
LOUISE
Komün'ün Anarşist Kadını

Fransızcadan çeviren
Ayşen Uysal

*dipnot polisiye

Louise
Komün'ün Anarşist Kadını

Yazar: **Henri Gougaud**
Çevirmen: **Ayşen Uysal**
Yayınevi: **Dipnot Yayınları**
Sayfa Sayısı : 212

ANTON ÇEHOV
Kadın Öyküleri

Rusçadan çeviren
Ali Rıza Dırık

*dipnot

Kadın Öyküleri

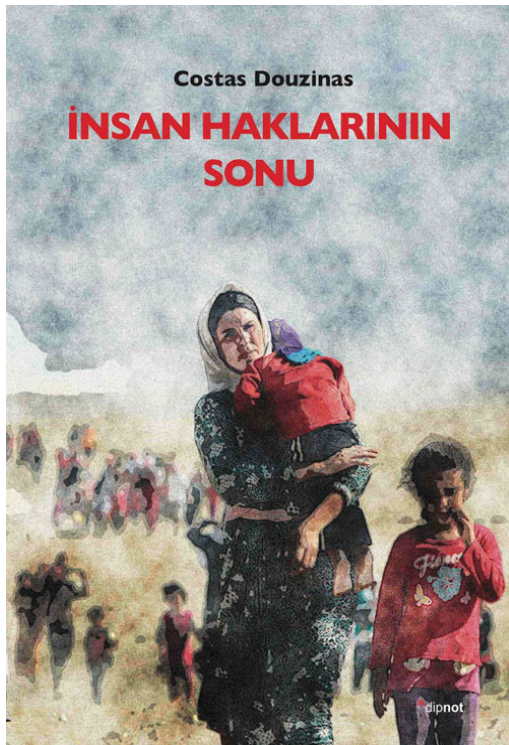
Yazar: **Anton Çehov**
Çevirmen: **Ali Rıza Dırık**
Yayınevi: **Dipnot Yayınları**
Sayfa Sayısı : 262

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Sessiz Rivayetler Anarko-feminizm Kitabı

Yazar: Kolektif
Çevirmen: Zeliha Burcu Acar
Yayınevi: Dipnot Yayınları
Sayfa Sayısı : 264

İnsan Haklarının Sonu İnsan Haklarının Sonu Yeni Binyılda Eleştirel Hukuk Kuramı

Yazar: Costas Douzinas
Çevirmen: Kasım Akbaş
Yayınevi: Dipnot Yayınları
Sayfa Sayısı : 424